

SLOVENSKI UČITELJ

GLASILO JUGOSLOVANSKEGA KRŠČANSKEGA UČITELJSTVA

LETO XXV.

ŠTEV. 5.-6.

LJUBLJANA,
1./VI. 1924.

ŠOLI, MLADINI,
UČITELJSTVU
IN STARŠEM!

UREDNIK:
FORT. LUŽAR

Vsebina: Vzgoja deklic pri pouku ročnih del. Pavla Munda-Štrumbelj. — O socialni vzgoji v šoli. I. Dolenec. — Vestna učiteljica. Tina Rodič. — Iz metodike telovadbe. Milko Jeglič. — Beleške šolskega vodje na hospitacijah. Hribski. — Slovenske čitanke za osnovne šole. J. E. Polak. — Lisek. — Kultura in književnost. — Društvena in stanovska kronika.

Vzgoja deklic pri pouku ročnih del.

Pavla Munda - Štrumbelj.

Sedanja doba je doba otroka. Vse se puli, vse se peha za mladino. Od vseh strani jo vabijo v šumni vrtinec življenja, v veselje, v brezskrbnost, dobro vedoč: Čigar je mladina, tega je bodočnost. Vsepovsod se mladini ponuja čaša življenske naslade. In mladina, ta brezskrbna, nerazsodna, sladkega življenja žejna mladina, sega nepremišljeno po ponujanih čašah, pije, požira v slastnih požirkih, a še preden izprazni kupo do dna, pride starost in z njo bridko spoznanje:

»Svet obetal je sladkosti,
a dajal je v zlatih čašah — strupa.«

Vzgojitelji otrok smo. Vzgojimo torej otroke, da bodo spoznavali življenje tako, kakršno je, ne prerožnato, a tudi ne preveč temno. Že v razvoju življenja pa naj se mladina zaveda, da:

»Nikdar ni uganek življenja reševal,
kdor v sebi ni skoval moči,
ljubiti včasih tudi žal.«

Ko smo precenili vzgojno vrednost vseh učnih predmetov, ne bo odveč, če si ogledamo danes dekliška ročna dela in pomislimo, k čemu lahko vzgajamo deklice pri ročnem delu.

Precej v začetku poučimo deklice o veliki praktični vrednosti ročnih del, o njih lepoti, o njih dragocenosti, da se jim zbudi veselje do ročnih

del. Učimo deklice takih ročnih del, pri katerih se vzporedno s spretnostjo praktično vzgaja k varčevanju in skromnosti. Predvsem pride v poštev pletenje, krpanje in šivanje, seveda učni stopnji primerno.

Kot velika delavnica je šola pri pouku ročnih del. Vse se giblje, vse misli, vse dela — hitro ali počasi, kakor so pač spretne male še okorne ročice. In ti, učiteljica, ti si mojster, ti voditelj vsega dela. Glej, da pravilno izdeláš načrt, da modro vodiš in nadziraš vse delo, da pre-mišljeno učiš — a tudi vzgajaš ta mladi drobiž, ker ni vseeno, kaj učiš in kako učiš.

Zahtevaj red in snago, točnost in vestnost, ubogljivost in pokorščino, veselje in vztrajnost; vzpodbujaj k varčnosti in skromnosti, bodi konsekvantna v zahtevah. Ne hvali danes tega, kar ti ni bilo všeč včeraj. Ne jezi se, če ti delo ni po volji. Mirno pouči otroka, da tako delo ni pravilno narejeno in s svojo potrpežljivostjo boš vzgojila deklice k potrpežljivosti, vztrajnosti. Bodi natančna in odločna! Četudi teče solzica in kane na površno narejeno delo, ki se mora podreti, sparati — bodi neupogljiva. Vzgajaj deklice k ubogljivosti, pokorščini in drugič ob pravilno narejenem delu se bo ravno tisto oko, ki se je prej toliko topilo v solzah, kopalo v veselju in zadovoljstvu nad uspehom svojih rok.

Zbudi v mladih dušah veselje do dela, poprej z raznimi zgledi, da je lenoba mati vseh grdobij, da je čas zlato, da je delavna deklica ves-selje vsakoogar.

Med učno uro bodi vsem enako na uslugo. Tvoje oko naj premotri od prve do zadnje, tvoje roke naj bodo vsem na razpolago, tvoja duša vsem odprta, tvoje srce vsem enako naklonjeno brez razlike stanu in nadarjenosti. Ne zgražaj se nad ubožico, ki ni prinesla novega mate-riala, upoštevaj družinske razmere. Včasih mimogrede, v povesti, rahlo omeni, koliko koristnega bi nekateri starši lahko kupili svojim otrokom, če bi si pritrgali nekaj pijače. Povej deci, koliko se prištedi z umnim varčevanjem. Praktično pa to pokaži s tem, da porabijo vsako nitko, vsak košček, vsako krpico. Ne začenjaj novega dela, dokler eno ni dokončano, ne zahtevaj novega materiala, če si moreš s starim poma-gati. Za začetne vaje v šivanju je dobra stara krpa, da je le čista. Navajaj deklice, da si same doma poiščejo kake stare kose, jih snažno opero in zlikajo, s tem jih vadiš skromnosti. Ne dopusti, da bi učenke premožnih staršev, prezirale revnejše. Vzgajaj k medsebojni ljubezni in prijateljstvu.

Pleti, kvačkaj, krpaj in šivaj take reči, ki bodo dekletu vse živ-ljenje v korist. — V mislih imam predvsem kmečke deklice, ki nimajo prilike, da bi se po dokončani šolski dobi še dalje izobražale v ročnem delu, ki je neobhodno potrebno vsaki gospodinji.

Vadi okus pri skladanju barv, pouči o vrstah blaga, dokaži, da je ceno blago pogostokrat najdražje, obsojaj modne novotarije — v tem bodi sama svetel vzor, ker otroške oči vidijo dobro in natančno. — Deklicam v razvojni dobi bodi mati, da še več, stokrat več v tem

času, ko matere v marsikaterem oziru veliko zagreše in so krive življenjske nesreče svojih hčera.

Ob koncu šolskega leta prirejaj razstavo ročnih del. Vsaka krpica, vsak vzorec, vse naj se razstavi. Povabi starše, duhovščino, šolskega nadzornika in vse, ki se za stvar zanimajo, da si razstavo ogledajo ter izrečejo o njej svoje mnenje. Kako ponosne bodo mamce, ko bodo videle v razstavi vzorce, nogavice, jopice, torbice, rokavice, čipke, kapice, srajčke in krilca, ki so jih izdelale njihove hčerke. In mladež, kako počeščena se bo čutila, ko bo videla hvaležno priznanje za svoj celoletni trud. Sama ne veš, koliko pridobiš z eno samo tako razstavo, posebno odrastle deklice se začno zanimati za lepe izdelke in pogostokrat te bo ta ali ona prišla prosit, da ji nasvetuješ in pomagaš pri raznem ročnem delu.

Kaži zanimanje nad domačim ročnim delom. V mislih imam kmetiška ročna dela, t. j. priprava prediva in preje za domače platno. Povej deklicam, koliko srečnejše so živeli naši predniki, koliko večje zadovoljstvo je bilo v naših preprostih domovih takrat, ko se je čul odmev trlic preko jesenskih poljan, kako lep je bil tisti čas, ko:

»Terice pogačo, potice jedo,
lanovi Slovencem cekine neso.«

Sreča in bogastvo je bilo v bornih kočah takrat, ko so ob dolgih zimskih večerih neumorno brneli kolovrati, saj so dobro vedele naše babice:

»Bolj ko bo pridna pozimi predica,
delj bo rožljala pod palcem petica.«

Zadovoljen in zdrav je bil rod po gorskih vaseh, kjer so se moški oblačili v »oblačilo iz domač'ga podvana, ženice pa v krilo iz prav'ga mezlana.« — Pogostokrat z veseljem pripoveduj o blagostanju in krepostih, ki so dičile naše pradede, ko jih niso še okužile moderne novotarije. Predvsem s ponosom pripoveduj deklicam o naših krasnih narodnih nošah. Povejte mladeži, kako prikupljivo je preprosto kmečko dekle, ki se nosi stanu primerno, da:

»Lepa, najlepša si sama na sebi,
lišpa ni treba, deklica, tebi!«

Poučimo deklice, kadar pripravljajo narodno nošo, navdušujmo jih, da v narodnih nošah nastopajo pri procesijah in raznih prireditvah. Pospešujmo umetnost narodnih vezenin, učimo jih narodne vbode, skladajmo narodne motive. Pokažimo veselje nad obleko, narejeno po domačem kroju in povejmo mladeži, kako nekaj čudovito lepega je, ko se na prostranih, solnčnih legah, pri težkem delu, ob bogati žetvi, ob vroči košnji ziblje in blišči:

»Rudeča ruta, bel ošpet — in zagorelo lice« —

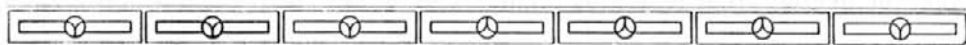
vmes narodna popevka, prešeren vrisk mladega kosca, zvonki smehljaji brhkih deklet, katerim raz lic seva nepokvarjenost, zdravje in sreča zlate mladosti, ki

»nič ne preudarja, nič ne računi,
kakor otrok, ne vpraša, kaj sme.«

Prepričajmo mladino, da je v skromni preprostosti in zadovoljnosti edino prava sreča. Povejmo, koliko manj prezgodaj osivelih mater bi bilo po kmetijskih domovih, če bi bile bolj skromne in ponižne njihove hčere, če se ne bi šopirile in lišpale z vsemi modnimi norostmi. Koliko manj solza bi bilo prelitih po izgubljeni mladostni sreči, koliko manj materine žalosti in očetovega prokletstva bi bilo v mirnih domovih, če bi se dekleta znale odreči razkošnosti in razbrzdani ničemurnosti.

O vsem tem lahko mimogrede previdno poučiš deklice — seveda starosti in njihovi duševni zmožnosti primerno. Če boš vsejala dosti klenega zrnja, nekaj ga bo gotovo padlo na rodovitna tla, kar ti bo največje sladko plačilo. — Ne zamudi prilike: Polje je pripravljeno, njiva je zorana! Rahljaj in vsejaj dobro seme, da vzkali in se krepko ukorenini, ter požene in zraste bujno in močno. Seveda, tvoje delo zahteva veliko truda, marsikatero bridko uro boš imela, nekatero trdo besedo boš slišala, a ne obupaj! Zavedaj se, da:

»V trudu in znoju, polnem radosti,
domu gradimo slavo in čast!«

O socialni vzgoji v šoli.

I. Dolenec.

I.

Krščanski socializem = krščanstvo.

Često čujemo dandanes tožbo, da manjka ljudem socialnega mišljenja in socialne vzgoje. Če hočemo razpravljati o vprašanju, kako naj skuša šola odpomoči temu zlu, si moramo biti predvsem na jasnem, kakšni nazorji so značilni za socialno mislečega človeka.

Krek trdi v svojem Socializmu izrecno, da je krščanski socializem identičen s krščanstvom.¹

Če torej hočemo mladino vzgajati za socialno mišljenje, jo moramo vzgajati za krščansko življenje. Zato ima učitelj pri socialni vzgoji najboljšega sotrudnika v katehetu. Krščanstvo nas vzgaja za moralno življenje na vseh poljih, krščanski socializem pa povzema iz krščanstva in

¹ »V zlati sredi med neomejeno zlorabljeno avtoriteto, neomejeno individualno svobodo in radikalnim komunizmom stoluje resnica, katere pristaši se imenujejo splošno kristjani, določno pa z ozirom na politiško in gospodarsko življenje — krščanski socialisti.« (Str. 291.)

razvija v podrobnostih predvsem tiste nauke, ki se tičejo ljubezni in pravičnosti² do bližnjega v gospodarskem in političnem oziru.

S tem smo prišli bistvu socialne vzgoje že znatno bliže. Splošno lahko rečemo, da misli in čuti človek toliko bolj socialno, kolikor bolj se je vglobil v duha krščanstva. »Ljudje, ki ne obiskujejo cerkve, zgube tudi zmisel za bližnjega,« je poudarjal Krek pri praznovanju prve obletnice ustanovitve Slov. katol. delavskega društva dne 23. junija 1895. (Glasnik I, str. 130.)

Temelji socialnega mišljenja.

Če bi hotel sedaj človek v kar mogoče kratkih potezah označiti tiste nauke krščanstva, ki se predvsem ozirajo na socialno življenje, bi jaz navedel tele stavke:

1. Da smo očeta enega sinovi,
ljudje vsi bratje, bratje vsi narodi,
da ljubiti mor' mo se, prav' uk njegovi.
2. Kar nočeš, da drugi tebi store, tega jim tudi ti ne stori.
3. Kdor ne dela, naj tudi ne jé!

K tem trem izrekom bi dodal še neštetokrat citirane Aristotelove besede, da je človek družabno bitje.

Jasno je, da bi se mesto teh izrekov lahko našlo še nebroj drugih, še značilnejših, ki bi bili prav tako in še bolj primerni, da bi se iz njih izvajali temelji krščanskega socializma. Tako bi n. pr. tudi lahko vzeli za izhodišče našim razmišljanjem zapoved ljubezni do bližnjega, ki jo je Kristus sam označil kot centralno misel svojega nauka, kot ena ko važno prvi in poglobitveni zapovedi: ljubezni do Boga. Da sem formuliral bistvo krščanskega socializma baš z zgoraj navedenimi stavki, do tega me je privedlo proučevanje Krekovih spisov, predvsem Socializma.

1. Bratstvo vseh ljudi.

Z besedami, da smo ljudje vsi bratje, je skušal Prešernov duhovni pojasniti Črtomiru v kar najkrajši obliki bistvo krščanstva. Ta zavest, da smo ljudje vsi bratje, ker izhaja človeštvo od enega para, ubija v nas oholo misel, da smo kaj več od drugih. Gospodar glej v hlapcu svojega brata, učitelj v učencu, Evropejec v črncu! Za nas vse je umrl Gospod, vsi ga uživamo pri sv. obhajilu, nam vsem je govoril ob slovesu od apostolov po ustanovitvi sv. Rešnjega Telesa: »Na tem spoznajo vsi, da ste moji učenci, če se imate radi med seboj.« K tem besedam dostavlja Krek v Zgodbah (II, str. 517): »Po vsej pravici lahko rečemo, da je v Jezusovih besedah po ustanovitvi sv. Rešnjega Telesa... do pičice vse obseženo, kar spada k zahvali po sv. obhajilu.«

² Podčrtavam besedo: pravičnost, ker »ljubezen uspeva trajno le kot posestrima vere in ima nastopiti le tam, kjer je pravičnost že spregovorila svojo zadnjo besedo.« (Krek, Socijalizem, str. 47.)

2. Zanesljivo navodilo za pravilno ravnanje z bližnjim.

Če smo si ljudje bratje, moramo ravnati drug z drugim kakor z bratom. Ne smemo storiti drugim tega, kar nočemo, da bi nam drugi storili. Krek je izrecno rekel (v Glasniku), da je v teh besedah zapopaden ves socializem.³ Človek bi lahko vedno pravilno ravnal s svojim bližnjim, če bi se v vsakem slučaju zamislil v njegov položaj in si predstavljal sebe v položaju bližnjega, bližnjega pa v svojem položaju. Delodajavec, bodi proti delavcu tak, kakršen želiš, da bi bil delavec proti tebi, če bi bil v tvojem položaju in ti v njegovem! Isto velja za služkinjo in gospodinjo, za trgovca in odjemalca, za vsako razmerje podrejenosti in nadrejenosti.

3. Delu čast!

Najlaže in najbolj neposredno je pa vsakemu umljiv tretji izmed stavkov, ki smo jih zgoraj navedli kot značilne za socialno mišljenje kakega človeka: Kdor ne dela, naj tudi ne jé! Isto misel izražajo sociologi v nekoliko drugačni obliki: Delo naj bo glavni vir premoženja! Socialne razmere so tem zdravejše, čim bolje je plačano delo in čim manj donaša denar sam brez dela.

Letos bo minulo 30 let, odkar je izdal Krek 8. novembra 1894 prvo številko delavskega Glasnika. Ni mu napisal na uvodni strani dolgega programa, kjer je opisoval v vseh podrobnostih, katera načela bo zastopal list in za čim bo stremil. Ne — na prvi strani beremo samo Krekovo »Našo pesem«, slavo s p e v d e l u v petih kiticah. V drugi kitici je označil Krek naš narod:

Narod naš je narod dela;
bojnih zmag si ne želi,
v delu zarja mu vesela
trajne zmage se blešči.

V tretji kitici pa naglašja vserešilno moč dela:

Bog nas je za srečo ustvaril,
v kazni pa zaprl nam raj;
glavo, roki nam podaril,
da dobimo ga nazaj.
Zakon dela svetu dan je,
svet brez dela so le sanje.
Delo je človeku last:
delu slava, delu čast!

V četrti kitici nas spominja, da je Kristus sam posvetil delo:

V Nazaretu pri tesarju
delal večni je Gospod
in vesoljstva tam Vladarju
lil je s čela truda pot.

³ »Kje in kdo ima lepše načelo, nego je krščansko načelo: 'Kar ti nočeš, da bi kdo tebi storil, tudi ti drugim ne stori!' V tem načelu je zapopaden ves socializem.«

V zadnji kitici pa nas opozarja, naj se ne zadovoljimo s srečo na zemlji, ampak naj imamo pred očmi ta smoter, da jo po smrti zamenjamo s še večjo srečo.

Kolikorkrat bere človek to pesmico, vedno se mu zdi lepa. Ni čudno, da si jo je letos izbrala Krekova mladina za svojo himno. V tej pesmi je izrazil Krek svoj socialni program, bistvo krščanskega socializma.

Med najpotrebnejše reči, katere naj nudi socialna vzgoja otroku, spada spoštovanje pred delom in ljubezen do dela. Otrok naj se zaveda, da je skoro vse, kar nam na svetu življenje omogoča in kar dela življenje res življenja vredno, predvsem plod človeškega dela, uspeh ročnih in duševnih delavcev. Plod človeškega dela je naša hrana, obleka in stanovanje; plod intenzivnega dela so tudi duševni užitki, ki nam jih nudita znanost in umetnost. (Prim. tozadevno odstavka »Unser Frühstück« in »Wem wir unser geistiges Leben verdanken« v Foersterjevi »Jugendlehre«!)

O človeku kot družabnem bitju pa govorim kar v nastopnem (drugem) delu naše razprave, ki naj nam pokaže na nekaterih zgledih, kako naj se goji v mladini socialno mišljenje.

II.

Nekaj praktičnih navodil za gojitev socialnega mišljenja.

- a) Naša domovina nekdanj in sedaj. — Medsebojna odvisnost posameznih pokrajin. — Povest o Kiklopu Polifemu.
(Osnutek za predavanje v šoli.)

Otroci! Zamislite se v dobo, ko so prišli prvi ljudje v naše kraje! Gozdovi so pokrivali hrib in dol. Ni bilo ne cest, ne njiv, ne poslopij. Človeška roka je pričela krčiti gozdove. (Rovte = Gereut, laz, novina, krčevina, posékovje.) Ljudje so spreminjali gozdove v travnike in njive, zasajali sadno drevje, gradili ceste in mostove, stavili človeška bivališča. Če mi sedaj živimo laže in bolje nego naši predniki, ni to samo zasluga naših sodobnikov, ampak k temu so nam pripomogli vsi, ki so živeli in delali na tej zemlji pred stoletji, morebiti pred tisočletji.

Toda mi ne uživamo samo plodov dela svojih prednikov, ampak tudi plodove dela prebivalcev daljnih dežel. Bogve kje so kopali železno rudo in izdelali orodje, ki ga rabimo v vsakdanjem življenju. Bombaževino za našo obleko je dala morebiti Azija, morebiti Amerika; volno Avstralija itd. (Slično misel izvaja prav lepo Foerster v odstavku »Unser Frühstück«.) Dandanes so prometna sredstva tako razvita, da tvori ves svet tako rekoč eno samo gospodarsko enoto: v vsaki pokrajini se prideluje to, kar se tam najlaže proizvaja, in pridelke si pokrajine med seboj izmenjavajo.

Kaj menite, otroci, zakaj pa ni Bog sveta tako ustvaril, da bi se v vsaki pokrajini dobivali vsi proizvodi, ki jih človek potrebuje za živ-

ljenje? Zakaj so pokrajine prisiljene, da si svoje proizvode med seboj izmenjavajo? Zakaj ne raste pri nas smokva in kava in bombaž, dočim manjka na jugu smrekovega lesa, dostikrat tudi premoga in železa? Zakaj imajo nekateri kraji v obilici žita, drugi pa ugodne pogoje za razvoj industrije?

Bog nam je pač hotel s tem reči: »Ljudje, če boste med seboj prijatelji in se boste zavedali, da tvorite eno samo družino, če si boste proizvode med seboj izmenjavali, boste imeli vsega dovolj. Če se boste pa med seboj klali in drug drugemu svojo deželo zapirali, boste pa vsi trpeli v tem ali onem oziru pomanjkanje, kakor ste ga med svetovno vojno. Jaz sem svet tako ustvaril, da vas že razlika med posameznimi pokrajinami sili k temu, da se medsebojno spoznavate, da drug drugega obiskujete, da živite v nekakem skupnem gospodarstvu. Če tako ravnate, vas spremlja blagoslov in blagostanje; če ne, vas tare pomanjkanje.«

Zato so se trudili najplemenitejši duhovi vseh časov, da bi našli tako obliko sožitja posameznih narodov in držav, ki bi odgovarjala bratstvu človeštva. Vedno in vedno se poraja v zgodovini človeštva vprašanje: kako bi se organiziral ves svet na enotni podlagi. Ta smoter so hoteli doseči Rimljani s svojim svetovnim imperijem; na enotni podlagi hoče ves svet organizirati katoliška cerkev; liga narodov hoče najti poti in sredstva, kako bi se ustvarila vrhovna instanca za vse človeštvo, ki bi preprečevala vojne.

Otroci! Če gledate naša prometna sredstva: velike ladje, železnice, ceste itd., vam postane še nekaj drugega jasno: vse te naprave so bile mogoče samo radi tega, ker ljudje živimo v družbi. Človek je družabno bitje (*animal sociale, zoon politikón*). Vsako delo kaže človeku, kako potrebuje pomoči svojega bližnjega. Koliko laže prežagata dva delavca dva debela hloda, kakor bi pa en delavec prežagal en hlod! In podobno je pri nešteti drugih delih. Če bi mi ne živeli v družbi, bi ne imeli ne šole, ne cerkve, ne knjig, ne cest; ostali bi na kulturni stopnji divjakov!

Brali ste že morebiti povest o divjem Polifemu, ki nam jo pripoveduje Homer. Veste, s čim je označil Homer Kiklope za divjake? Takole pravi o njih: »Nimajo zborovanj, kjer bi se posvetovali, nimajo postav, ampak prebivajo po vrhovih visokih hribov v votlinah; vsak vlada nad svojimi otroki in ženami, drug za drugega se pa ne briga.« Zato so pač — divjaki: ne poznajo razen rodbine nikake medsebojne organizacije, ne občine, ne države, ne verske družbe.

Organizacija — počenši od rodbine preko občine in pokrajine do države in naddržavne cerkve — je napravila iz divjakov kulturne ljudi. Vsak narod bo dosegel tem višjo stopnjo kulture, čim bolj bo sposoben za organizacijo, za delo z združenimi močmi. Ljudje bodo pa tem rajši delali skupno, čim več bodo imeli zaupanja v medsebojno poštenost. Tega zaupanja bo pa med njimi tem več, čim več bo med njimi krščanskega življenja.

Tako ustvarja krščanstvo mogočne vrednote tudi za prospeh narodov in držav.

b) Pri računanju obresti.

»Kapital nosi na leto 5, 10, 20, 30% obresti.« Odkod pa pride ta prirastek h kapitalu? Plača ga tisti, ki si je kapital izposodil. Trгоvec n. pr. kupi blago, a nima dovolj denarja. Izposodi si ga v banki proti 25% obrestim. Teh 25% bo seveda prevail na odjemalca svojega blaga. Čim višjo obrestno mero plačuje trгоvec, tem dražje mora prodajati svoje blago.

Država ima stotine in stotine milijonov dolga. Čim višje obresti plačuje, tem večji so davki. Čim večji so davki, tem večja je draginja.

Nekdo si zida z izposojenim denarjem hišo, v kateri se nastanijo najemniki. Ti morajo plačevati lastniku najemnino v takem znesku, da se obrestuje kapital, ki je v hišo »zazidan«, in da se hiša amortizira. Čim višje obresti plačuje lastnik hiše, tem dražja mora biti najemnina.

Kaj se učimo iz tega? To, da je draginja na svetu tem večja, čim višja je obrestna mera.

Zato se pa silno motijo ljudje, če mislijo, na kakšnem dobičku so, če jim nese njih 1000 Din v kaki hranilnici 80 ali 100 Din na leto, namesto 40 ali 50. Teh 100 Din ne ostane njim v žepu, ampak več nego toliko znaša povisek cen pri vsakem blagu, ki ga morajo kupovati. Vse blago bi bilo lahko cenejše, če bi bila obrestna mera nižja. Ne bomo se motili, če trdimo, da ima od sto ljudi pri nas od vsakega povišanja obresti najmanj 90 ljudi škodo in kvečjemu deset ljudi dobiček. Dobiček imajo samo tisti zelo zelo maloštevilni ljudje, ki imajo toliko denarja izposojenega, da jim povišanje obrestne mere več nese, nego jim povišanje cen škodi. To so pa baš tisti ljudje, ki bi navadno prav lahko živeli tudi brez povišanja obrestne mere.

Odpraviti se v sedanjih razmerah obresti ne bodo dale. Če bi denar ne donasal nič obresti, bi bili zelo redko sejani tisti, ki bi ga hoteli drugemu posoditi — in končno zlo bi bilo večje, nego je zvezano z visoko obrestno mero. Človek je tudi upravičen, da jemlje obresti, kadar se z izposojanjem denarja poda v nevarnost, da bo denar izgubil.

V celoti pa pomenijo v pravno sigurni državi visoke obresti čezmerno visok dohodek brez dela in brez znatnega rizika in kot tak so zlo, kadar presegajo neko mero. To mero bi bilo težko določiti. V splošnem pa velja načelo: socialne razmere so toliko bolj zdrave, čim nižja je obrestna mera. Ogromna večina vseh ljudi je z vsakim povišanjem obrestne mere — oškodovana.

c) Delo se poplača samo z delom.

Dan na dan uživamo sadove dela svojih prednikov in sodobnikov. Kako se jim moremo oddolžiti za usluge, ki nam jih izkazujejo s tem, da delajo za kritje naših potreb? Z denarjem? Ali more kdo reči: meni

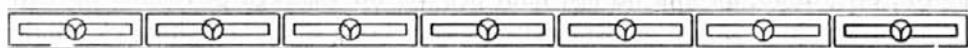
ni treba v vsem življenju nič delati, ker imam že brez dela toliko denarja, da lahko plačam vse življenske potrebščine?

Kdor bi hotel na to vprašanje odgovoriti v tem zmislu, da milijonar v zdravi valuti ni dolžan delati, tega bi bilo treba dalje vprašati: Kaj pa, če bi bili vsi ljudje milijonarji? Po tvoji logiki bi potem nikomur ne bilo treba delati; kar velja za te, velja tudi za druge. Potem bi se pa ljudje hitro prepričali, da se ustvarjajo življenske potrebščine samo z delom in da denar ne reši človeka smrti od gladu.

Za delo se moremo ljudem oddolžiti samo z delom, kakor se moremo za ljubezen oddolžiti samo z ljubeznijo. Na svetu se ne da vse »plačati«. Sodobniki in predniki so ustvarjali moje blagostanje s svojim delom; jaz se jim za to oddolžim le s tem, da tudi sam ustvarjam s svojim delom blagostanje sodobnikom in zanamcem. — Sploh je eno najtežjih vprašanj, kako naj se delo »plača«. Marsikako delo je združeno z oškodovanjem zdravja, s skrajšanjem življenja; marsikako delo zahteva zvestobe in požrtvovalnosti. Kako naj se to plača? Dostikrat govorimo o delu, »ki se ne da plačati«. Takega dela je na svetu prav mnogo.

Tisočere niti hvaležnosti nas vežejo na soljudi in na pretekle rodove. Ne uživajmo sadov dela brez misli in brez spoznanja, ali zori hleb na jablan ali na hruški!

Vsak misleč človek bo rekel s hvaležnostjo in s ponosom: Jaz s e m d e l a v e c; ustvarjam za druge, ker so tudi drugi ustvarjali zame in še ustvarjajo.

Vestna učiteljica.

Tinca Rodič.

Učna razprava želi vestnih učiteljic. Saj brez vestnega učiteljstva so najvažnejši šolski zakoni le mrtvi kašipot, le objektivna zunanja pravila. Vestnost pa da mrtvemu kašipotu življenje, vest je subjektivno notranje pravilo. Šolski zakon gleda od daleč, vest pa deluje od blizu — konkretno.

Volja sama na sebi je slepa, zato potrebuje razuma, da ga nagne k delovanju. In tisti praktični razum, ki pri vsakem dejanju presodi in ukaže, kaj je storiti — je vest. Najvažnejše pri vesti je to, da ima vest moč obveznosti, in sicer notranjo moč obveznosti, ker ima notranjo nadnaravno sankcijo v volji božji. Zato se vest imenuje glas božji. Vestnost, ki nima te notranje sankcije je samo prevara. Vestnost, ki sloni samo na sankciji človeškega razuma, drži pač nekoliko časa, nikdar ni popolnoma zanesljiva. Ona drži samo v ugodnih slučajih, ne prestane pa težkih preizkušenj.

Če torej že naravni čut dolžnosti ne daje popolne gotovosti in vestnosti, koliko manj potem samo zunanja legalnost, ki ne prihaja iz notranjega čuta dolžnosti.

Če gremo dalje v tej sodbi in smatramo včasih celo legalnost kot zlo, je pa gotovo brezvestnost — zločin.

Torej ne legalna ne pred svetom odgovorna, temveč pred svojo vestjo odgovorna učiteljica — to je vestna učiteljica.

Vestnost nosi na sebi pečat stalnosti in doslednosti zato, ker je vestnost logika in ta pa je nepremakljiva. Vestnost sklepa tako: Šolski zakon je gornji stavek, posamezno dejanje je naslednji stavek, ujemanje ali neujemanje tega dejanja s šolskim zakonom je sklepni stavek. Ta logični postopek pri vsakem dejanju dá vestnosti sijaj stanovitosti in značajnosti.

Zanesljivost in značajnost je torej prvi sad vestnosti. Od tod tisto zaupanje višjih do vestnega uradnika in šolnika — do vestne učiteljice.

Za učiteljico samo pa je vestnost vir najblažje sreče, ker vest ne presoja samo, kaj je v posameznem dejanju ali slučaju treba storiti, temveč tudi po storjenem dejanju hvali ali graja, ker ima moč obveznosti. Ta hvala dobre vesti presega vse pohvale višjih oblasti.

Po teh splošnih izvajanjih o vestnosti naj preidem k vestni učiteljici.

Rekli smo, da je vestnost logični sklep, ki presoja, kako se posamezno dejanje ujema ali ne ujema s šolskim zakonom. Na podlagi tega izvajanja je prva dolžnost vestne učiteljice, da dobro pozna šolski zakon in vse predpise, ki se tičejo pouka in vzgoje. Toda ne toliko črke zakona, nego duh in njega namen. Če pozna to, jo vestnost sili, da rabi sredstva, ki vodijo k temu namenu.

Druga dolžnost vestne učiteljice je torej, da pozna in rabi sredstva, ki vodijo in dosežejo smoter šolskega zakona. Poznati mora dobro didaktična in metodična načela.

Brez teh dveh predpogojev je vestnost nemogoča, ker brez njih ni mogoče presojati posameznih dejanj, se li ujemajo s šolskim zakonom ali ne, ali bodo dosegla namen zakona ali ne.

Ta načelna izobrazba je vendar samo predpogoj vestnosti, vestnost sama pa se kaže šele na podrobnem delu vestne učiteljice. Poglejmo vestno učiteljico pred poukom! Dan za dnem pripravlja učno sliko za vsako uro, in sicer smoterno, didaktično in metodično pravilno. Poglejmo jo med poukom! Kako vestno in uspešno porabi vsako minuto, po didaktičnih in metodičnih pravilih. Kako posluša glas vesti, ki jo hvali in graja, beleži uspehe, beleži pogoške in jih položi v zakladnico svojih izkušenj.

Vestna učiteljica pa se tudi zaveda, da ni samo učiteljica, ampak tudi vzgojiteljica. Ta zavest jo priganja še k večji vestnosti pri pouku, ker ve, da je točna in vestna umska izobrazba zajedno že velik del srčne vzgoje.

Prva skrb vestne učiteljice je, da točno pozna namen in načela prave vzgoje. Druga skrb je, da pozna sredstva, ki vodijo do prave vzgoje. Če pogledamo njeno podrobno delo pri vzgoji, vidimo, kako

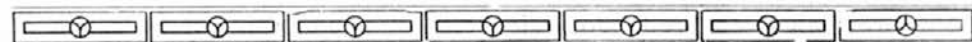
vestno skuša spoznati naravna nagnjenja in značaj vsakega otroka, da potem s pomočjo pouka in vaje zida naprej, kar je narava začela. Kako vestna in previdna je, ko zapoveduje in prepoveduje, da ne pokvari vzgojnega smotra. Kako vestno nadzira svoje gojence, da modro preprečuje razvade in pospešuje njih lepe navade. Vestno in pravilno deli plačila in kazni, da ne goji oholosti, malosrčnosti in upornosti. Kako vestno navaja učence na borbo zoper strasti in slaba nagnjenja. Daje navodila in prilike, da se vadijo v kreposti, zlasti v najlepših detinskih krepostih, v pokorščini, odkritosrčnost, nedolžnosti in sramežljivosti, v ljubezni do staršev, predstojnikov, revežev, v hvaležnosti in vljudnosti do drugih, zlasti sošolcev in součenk in v vestnem izpolnjevanju svojih dolžnosti.

Predvsem pa vestna učiteljica kot vzgojiteljica posebno upošteva pri vzgoji naravno sredstvo, namreč moč zgleda. Za svojo najsvetejšo dolžnost smatra kot vzgojiteljica, da je sama zgled točnosti in vestnosti, zgled delavnosti in kreposti.

To je vestna učiteljica nasproti deci. Vestna učiteljica pozna pa še drugo vestnost, to je vestnost nasproti višjim oblastem. Ta vestnost se kaže predvsem v njenih uradnih spisih. Njen dnevnik, tednik in dopisi so ogledalo njene vestnosti. Vest je zanjo najvišji šolski nadzornik.

Končno pozna vestna učiteljica vestnost nasproti svojemu stanu in javnosti. Če se vprašamo, kdo skrbi pred javnostjo najbolj uspešno za ugled in veljavo ter spoštovanje učiteljskega stanu, moramo priznati, da v prvi vrsti vestnost učiteljstva.

Vestna učiteljica je torej blagoslov za deco, veselje za predstojnike, čast za učiteljski stan, sebi pa vir notranje sreče.

Iz metodike telovadbe.

Milko Jeglič.

(Konec.)

Poveljevanje.

Pravilnost izvedbe posameznih vaj zavisi v veliki meri od načina, kako poveljuješ. **K a k r š n o p o v e l j e , t a k a i z v e d b a .** Pri redovnih in prostih vajah sestoji vsako povelje navadno iz dveh delov: napovedi in končnega povelja. Z napovedjo povemo, kaj in kako naj se izvede, končno povelje je pa znamenje, kdaj je izvršiti dotično vajo.

N a p o v e d m o r a b i t i j a s n a i n d o l o č n a , d a m o r e j o t e l o v a d c i t a k o j r a z u m e t i , k a j j i m j e s t o r i t i , a v e n d a r n e s m e b i t i p r e d o l g a . I z g o v a r j a s e z n a v a d n i m g l a s o m , v e č k r a t m a l o z a t e g n j e n o . K o n č n o p o v e l j e p a m o r a b i t i k r a t k o , n a j b o l j š a j e e n o z l o ž n a b e s e d a , o z i r o m a v e l e l n i k . V r a z l i k o z n a p o v e d j o g a n a g l a š a m o z o s t r i m i n n e k o l i k o p o v z d i g n j e n i m g l a s o m t e r o d s e k a n o , t a k o d a m o r e j o v s i t e l o v a d c i i z v r š i t i p o v e l j e i s t o č a s n o i n s t r u m n o . P r i o n i h v a j a h p a , k i n a j s e i z v e d e j o p o č a s i , n . p r . p r i k r o ž e n j u

trupa, sukanju glave itd., se tudi končno povelje izgovori z zategnjenim in nekoliko nižjim (a ne pojočim) glasom. Pri začetnikih je zelo umestno, da spremljaš povelja s primernimi znamenji, n. pr. da pokažeš z roko smer obrata ali vodiš istočasnost s ploskanjem itd.

Med obema deloma povelja je nekoliko presledka, ki je potreben zato, da morejo telovadci napovedano vajo premisliti in umeti. Ta presledek je seveda pri mlajših telovadcih daljši nego pri izvežbanih, vobče se pa njega dolžina ravna po težkoči vaje: pri težjih in novih vajah je daljši nego pri lažjih in starih. Predolgo pa ne sme trajati, ker bi sicer to imelo za posledico razmišljenost in nediscipliniranost telovadcev. V te presledke vpletati razlago in opominjanje je seveda neumestno. Prav tako tudi ne gre, razkosati eno samo besedo s tem presledkom na dva samostojna dela; temveč pri poveljih, ki sestojijo iz ene same besede, se predzadnji zlog nekoliko zategne, zadnji zlog pa izgovori z višjim glasom.

Za iste vaje rabi dosledno ista povelja. Za redovne vaje so natančno določena; teh ne pretvarjaj in si ne izmišljaj svojih. Pri prostih vajah je rabiti za enostavne gibe velelnik glagola, n. pr. »Odročite!« »Priročite!« »Zanožite!« itd. Pri sestavljenih in onih, ki se ne dajo ročno označiti z enim glagolom, si pa pomagamo s štetjem; števnik nam določajo končno povelje, n. pr. »Vadite izpad z desno naprej, 1, 2!« Če vadimo isti gib večkrat zaporedoma, potem vajo najprej napovemo, nato pa štejemo, n. pr. »Vadite odročenje, 1, 2, 1, 2!« ali »Korak na mestu s čelnim kroženjem not — vadi, 1, 2, 3 . . !« Zato velja tudi pri redovnih vajah, zlasti pri onih, ki jih izvajamo razdeljeno na dve ali več dob, n. pr. »V dvored na desno, 1, 2!«

Pri teku, skokih in nekaterih spretnostnih vajah zadostuje samo znamenje z roko.

Večkrat je umestno povelje! »Zdaj!«, n. pr. pri raznih spretnostnih vajah, kakor tudi pri igrah, lahkoatletičnih in orodnih vajah. Kadar vajo prekineš ali končaš, poveljuj: »Stoj!« ali »Dovolj!« ali tudi »Dosti!« Da jo zopet nadaljuješ, je primerno povelje: »Dalje!« Če vadiš kako prosto vajo, jo končaš tako-le: » . . . 1, 2, stoj, 4!« Vsako vajo je vaditi v obe strani; v tem primeru napoveš vajo samo prvič (ko se vadi n. pr. v levo stran), drugič pa poveljuješ kratko: »V nasprotno smer!« — Med poveljevanjem, oziroma štetjem sam ne vadi, marveč le nadziraj.

Če telovadci to ali ono vajo izvedejo zelo slabo ali površno, n. pr. cel obrat na mestu (da namreč ne prenesejo vsi desne noge v zanožno stoji in potem šele v prinoženje ali da se ne obrnejo vsi v levo stran itd.), poveljuj kratko: »Nazaj!«, nakar se povrnejo v prejšnji položaj. Opomni jih zdaj na pomanjkljivosti, oziroma nepravilnosti, potem pa poveljuj znova. Enako postopamo pri vseh vajah.

Vsako povelje mora biti stvarno in slovnično pravilno. Ne zamenjaj posameznih sličnih povelj med seboj. Točnosti zahtevaj od učencev, točnost moraš poznati tudi sam v poveljevanju.

Poveljуй razločno, a ne preglasno. Vpitje in kričanje škoduje tvojemu grlu in pljučem, pa tudi disciplini. Poveljуй torej srednje glasno, primerno številu telovadcev in velikosti ter zvočnosti telovadnice — a vendar odločno in ne monotono. Stoj vedno obrnjen k učencem in tako, da te morejo popolnoma razumeti.

Paziti je končno še na pravočasnost povelja. To velja zlasti za redovne vaje z mesta, oziroma med korakanjem. Obrate med korakanjem poveljуй vedno na pravo nogo; tako n. pr. cel obrat na levo nogo, enako polobrate v desno stran na desno nogo. Pri prehodu iz teka v korakanje itd. je poveljevati vedno na levo nogo. Paziti je pri tem tudi na pravilen presledek med napovedjo in končnim poveljem. Prav tako seveda ne poveljуй prepozno, da bi n. pr. poveljeval obrat šele tedaj, ko je vrsta že nekaj časa ob zidu. Potrebno je torej, da si prav pri poveljevanju posebno zbran v mislih in ne raztresen.

Iz vsega navedenega je razvidno, da moreš biti v mnogo slučajih sam kriv slabe izvedbe posameznih vaj, zlasti redovnih. Težko je pravilno in dobro poveljevati. Zato se vadi mnogo v tej umetnosti!

Disciplina.

Naj bo vadbeni snov še tako dobro izbrana in pestra, telovadba ne doseže vsega svojega namena, če pri njej ne vlada potrebna disciplina.

Razločevati nam je takozvano zunanjo in notranjo disciplino. Prva se kaže v točnosti, redu, miru in ubogljivosti, druga pa zlasti v tem, da telovadci ne zlorablajo prostosti, ki se jim mora tu ali tam večkrat dovoliti. Pri daljšem teku naj se n. pr. vsakomur dovoli, da sme izstopiti, če čuti zbudljaje ob strani ali premočno bitje srca. Če imamo dobro disciplinirane učence, bodo izstopili le malokateri, res samo oni, ki jim je treba, medtem ko se bodo vrste lenih, nediscipliniranih telovadcev hitro in znatno razredčile. Le kjer vlada notranja disciplina in pravi smisel za telovadbo, tam je doma tudi zunanja. Takim telovadcem moremo brez skrbi dovoliti več prostosti nego tistim, ki so mirni le, če in dokler vidijo tebe pred seboj.

Najboljše sredstvo za dobro disciplino je zanimanje in veselje do telovadbe. To pa moreš pri učencih vzbuditi z zanimivo in vsestransko snovjo — ter dobrohotnim poučevanjem. Tako raznolična je snov, pa vendar goni in goni marsikateri učitelj eno vajo brez prenehanja, češ, tako dolgo, da bo šlo. Če vidiš, da ne gre, prenehaj z njo za enkrat, prihodnjik pa začni znova, in sicer v nekoliko spremenjeni obliki. Ne ubijaj s prisiljenostjo in enoličnostjo veselja do telovadbe!

Potrebna je za dobro disciplino tudi zaplenjenost učencev. Pri skupnih vajah, t. j. redovnih in prostih vajah, je vzdrževanje discipline lahko; zakaj vsi telovadci izvajajo vajo na eno povelje in hkratu, vsak najmanjši nered moreš takoj opaziti. Drugače pa je pri lahkoatletičnih, spretnostnih in orodnih vajah: paziti moraš obenem na vadeče in ne-

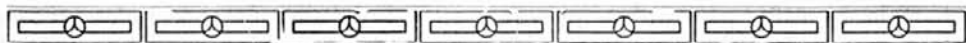
vadeče. Često se dogaja, da skušajo posamezni telovadci uhajati brez dovoljenja iz vrste ali pa telovaditi še na kakšnem drugem orodju. Tega ne dopusti na noben način. Prav tako ni umestno, da bi nezaposleni sedeli po tleh.

Končno moraš biti v vsem svojem ravnanju d o s l e d e n. Ne zahtevaj preveč, temveč le toliko, kolikor telovadci premorejo. Nepokorščine ne trpi pod nobenim pogojem!

Če med telovadci ni potrebnega miru in reda, prekini telovadbo ter mirno glej tja, odkoder prihaja nemir. Nemirneža kaznuj s tem, da mu zabraniš začasno to ali ono vajo; zlasti občutna je ta kazen pri igrah in nekaterih spretnostnih vajah. — Ne grajaj prepogosto, a tudi ne hvali preveč! Hvala je primerna zlasti takrat, kadar se je telovadec za to ali ono res zelo potrudil. Dobro pa je pohvaliti bolj boječe, da jim s tem daš priznanja in novega poguma. Telovadčevih osebnih spretnosti seveda ne hvali, kakor tudi ne lepe postave; nasprotno ne grajaj eventualnih telesnih napak ali slabosti, česar ne dopusti tudi od strani so-učencev.

Lahko je vzdržati pri telovadbi disciplino — in tudi težko. Ni tako trdega oreha, da se ne bi dal streti. Disciplinirana četa učencev-telovadcev se navadno upravičeno smatra kot zrcalo vestnega, marljivega in dobrega učitelja.

Vendar pa ta disciplina ne sme biti prisiljena in pretrda. V telovadbi naj najde otrok tudi primerne razvedrila in zabave, združene z njemu lastno živahnostjo. Pusti, da se naskače in razkriči iz polnega grla — zlasti na prostem, a ga obenem tudi navadi, brezpogojno se pokoravati svojim predpostavljenim ter načelu skupnosti in soodgovornosti.

Beležke šolsk. vodje na hospitacijah.

Hribski.

So ljudje, kojih nastop vzbuja v nas drugih neko spoštovanje, da se jim bližamo le z veliko obzirnostjo, četudi so na stanovsko enaki. Možno, da izvira to dejstvo od tod, ker nas morebiti taki ljudje duševno ali pa moralno nadkrikujejo; gotovo pa je, da si po duši, mišljenju in čuvstvovanju nismo enaki. Dobijo se take osebnosti v vseh stanovih, ki se dvigajo nad splošno povprečnostjo. Tudi na moji šoli lahko z mirno vestjo uvrstim eno ali drugo med te vrste osebnosti. Še kadarkoli sem se odločeval, da grem tudi k eni

ali drugi izmed teh hospitirat, da hospitiranje pri takih osebah ni prav nič potrebno, ker mi vse njih obnašanje, kakor tudi vedenje učenk in njihovi pismeni izdelki dovolj jasno pričajo o velikem delu in redu, ki ga imajo take učne osebe v svojih razredih. Tudi se ob takih prilikah nisem mogel znebiti spomina na dogodek, ki sem ga bil doživel ob priliki, ko sem delal drugi izpit. Neko popoldne sem imel čas in sem sklenil, da ga izrabim sebi v prid na ta način, da bom šel poslušat pouk na vadnico, ki je znano — najboljša

osnovna šola. Kakor sklenjeno, tako storjeno. Ob tričert na dve stojim že pred vrati 4. razreda in čakam na prihod vadniškega učitelja. 4. razred sem si bil zbral zato, da bi bil primerjal znanje učencev 4. razreda, vadnice z znanjem učencev svoje vaše enorazrednice, na kateri sem imel 160 otrok. Kmalu pride vadniški učitelj, pogumno se mu predstavim in povem svojo željo. Dobil pa sem bil tak-le odgovor: »Ali še niste prišli do tega, da se učitelj veliko svobodnejše giblje in kreta, ako ga nihče ne opazuje? Ne dovolim.« In odšel je v razred, mene pa pustil pred razredom.

Kakšno razočaranje! Mislim sem, da ga bo moje zanimanje celo veselilo in domišljal sem si, da bi vrata vadnice morala biti vsemu učitelstvu vsak čas odprta na stežaj. Na vadnice naj bi hodilo učitelstvo hospitirat ter se učiti najnovejših metodičnih spretnosti — pa taka odslovitve! Ne premišljam dolgo in se odločim, da potrkam na vrata ostalih 3 razredov. Stopim pred III. razred. Učitelja še ni bilo v razredu, le 1 učiteljskišček iz III. letnika je imel v njem nadzorstvo. Malo počakam, pa pride učitelj že tedaj znanega imena med slovenskimi pisatelji. Napravim lep poklon, se spoštljivo predstavim in povem svoje želje. Ta me ne odžene takoj, malo pomišlja, parkrat me povede doli in gori po hodniku, izpraša me, kje službujem in pa po vzroku, zakaj hočem ravno v njegov razred. »Rad bi se kaj naučil, škoda se mi vidi časa, ki ga brez dela tratim po mestu,« mu odgovorim. »Pa danes imam prvo uro prav suhoparen predmet, namreč slov. slovnico,« mi pripoveduje, a jaz mu zatrjujem, da me tudi ta zanima. Vstopiva v razred. Ko odmolijo, vzamejo stara Končnikova berila na klop, poiščejo nek berilni odstavek, ki ga čitajo stavek za stavkom ter določujejo samostalnice, njih spol, število in sklon. Po enourni hospitaciji sem se zahvalil in poslovil ter odšel iz učiteljskega s prav različnimi čuvstvi. V poznejšem življenju pa sem imel priliko hospitirati pri mnogih tovarišicah, ampak to že mo-

ram priznati, da naprošen v to še nisem bil nikoli. Je pač res, da menda nihče rad ne vidi, da ga kdo drugi kritično opazuje, če takega opazovanja celo oni, ki so nastavljeni v to, ne dovoljujejo radi, kakor kaže zgoraj navedeni slučaj. To je menda tudi vzrok, da se, četudi po vsakem večjem didakt. pedagoškem delu priporočene medsebojne hospitacije kar ne morejo udomačiti, kakor tudi ne že tolikokrat priporočeni roditeljski sestanki. Na priporočilo šol. nadzornika so bile na neki večji osnovni šoli res uvedene medsebojne hospitacije, pa jih je moral šol. vodja kmalu nato odpraviti. Prišla se je bila pritožiti mati šoloobiskujočih otrok, češ, da jih ne bo pošiljala več v šolo, ako se bodo še dalje hodile učiteljice med urami razgovarjat po razredih.

Zanimiv — pa nič razveseljiv slučaj.

Dolžnost nad vse obzire in pomisleke; izjem delati ne smem. Vzamem knjigo in stopim v razred, nepričakovan in nepovabljen. Zmračilo se je tovarišici čelo, ker je zagledala v moji roki knjigo, ki jo nosim seboj k hospitacijam, v katero beležim svoje opazke, da koncem šol. leta ravno po tej knjigi sestavljam letno bilanco (oceno) seštevajoč vsa aktiva, odštevajoč pasiva — ostanke pa pošiljam okraj. šol. nadzorniku v daljnjo uporabo. Kakor rečeno, nisem bil ljubeznivo sprejet; najrajši bi se bil vrnil, pa ker nisem zajčje krvi, sem se premagal in ostal v razredu. Sedem na stol za katedrom in pričnem svoje delo. Najprej vržem poglede po razrednih tleh, stenah, klopih in šolskih deskah. Nikjer nobenih smeti; tudi prahu ne. Šolski deski prav snažni; kreda in cunja na svojih mestih. Po katedru pa napet lep papir modre barve, da izgleda kakor bi bil kateder pogrnjen. Na desnem oglu katedra pa stoji velika, lepa ciklama. Poleg katedra lepo stojalo, polno cvetic, enako na oknih — pa za klopi še eno stojalo s cvetkami; v dveh zabojčkih pa so ravnokar vsajene in vsejane nove cvetke, kojih razvoj bodo deklice opazovale lahko od početka do popolnega

razvoja, kar je velikega vzgojnega in poučnega pomena. Na severni šolski steni pa je pritrjenih vse polno lepih pokrajinskih slik, s katerimi oživlja gospodična tovarišica zemljepisni pouk in vzbuja estetski in domoljubni čut mladine. Na zadnji steni pa visi krasna slika, predstavljajoča Kristusa s prizorom: Pustite male k meni! Krasen simbol za učitelja ali učiteljico! Obešeno ima to sliko na zadnji steni brčkone le zato, da si s pogledom nanjo razžene ob hudih urah črne oblake. In deklice same! Že sam pogled nanje me je vzradostil. Vse, četudi po veliki večini same hčerke ubogih staršev, vse so snažno oblečene, čedno počesane. Pa tudi vse knjige imajo lepo zavite, nikjer nič raztrgane ali zamazane; enako zvezke. Pa disciplina — naravnost vzorna! In kadarkoli je učiteljica izpregovorila kaj, vselej so se obrnili pogledi vseh učenk nanjo in na obrazih se jim je videlo, kako rade bi bile vprašane vse. Skoraj solznih oči pa je sedla ta ali ona, ako ni povsem zadovoljivo odgovarjala. Tako razmerje more vladati med učenkami in učiteljico le tam, kjer jih spaja medsebojna ljubezen.

Pregledam uradne spise. Dnevnik, naravnost vzorno spisan, izkazuje pri pripravi za obravnavo berilnega sestavka »Kako je babica kurila peč« — 14 dispozicijskih točk. To je prav lep dokaz, da je tovarišica berilni sestavek vsebinsko in logično analizirala in se s tem prav vrlo pripravila na pouk. V razrednici sem pogledal absence in našel, da je imela do meseca februarja 41 šolskih dni brez zamude, kar ji daje najboljše izpričevalo. Katalog ne kaže prav nikakršnih pogrškov in tednik je vzorno spisan — s prav pregledno in koncentracijsko razporedno obravnavo tvarino. Pri pregledu pismenih izdelkov

pa sem občudoval prav lepo, enotno pisavo učenk, ki zelo nalikuje pisavi učiteljice same. Tako pisavo more doseči samo učiteljica, ki strogo, dosledno sama vedno vzorno piše, in ki tudi v spisnih nalogah ne prezira pogrškov v pisavi. Večkrat pa sem se že prepričal, da so bile po nekaterih razredih začetne šolske naloge še dovolj lepo spisane, proti koncu pa vedno slabše. Pa saj tudi sam nisem nič boljši. Kolikokrat začnem kakšno vlogo, spis ali pismo začetkoma lepo, počasi, a čim dlje pišem, tembolj gre vse na slabše.

Toliko o tej hospitaciji glede zunanje strani. Kar pa se tiče učiteljčinega nastopa samega, sem si mogel zabeležiti samo to-le: Govori malo, resno. Zna pa učenke, kadar si ji vidi umestno, tudi izborno zabavati in jih navdušiti do viška za karsizebodi. Učenke čitajo naravno, umevno, izrazito, čustveno, učinkovito in to tako, da izvira učinkovitost iz čitanja vsebine, a ne tako, da bi čitajoča učenka hotela delati efekt na izumetničen, teatraličen način, kar seveda ni naravno in je zato zanič. Tako vzorno, logično čitanje more doseči samo učiteljica, ki se zaveda, da mora biti učencem vsebina beril. sest. prej jasna kot na dlani. Ure čitanja izrablja tudi za govorne in miselne vaje. Ko že retorično obvladajo učenke vsebino berilnega sestavka, često tudi napišejo, največkrat po svoji lastni dispoziciji. Kakor ure pisanja, tako ure čitanja ne morejo biti pri tej učiteljici nikdar čas oddiha, ampak čas neumornega, vztrajnega, miselnega dela.

Posvečati vzgoji in pouku mladine vse svoje žitje in bitje pa more le učiteljica, ki se čuti — za mater svojim učenkam.

Da bi bilo mnogo takih!...

Slovenske čitanke za osnovne šole.

J. E. Polák.

(Konec.)

Pavel Flerè je v berilnem sestavku 3. Slovanska duša, namignil, da mora iti tozadevno naše obzorje tudi preko meja Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, t. j. ono naj objame ves slovanski svet in potom tega tudi vse človeštvo

(in za to ljubezen gre ob vzgoji pravzaprav). Toda, vprašam vas, kaj nudijo ostale čitanke v tem oziru, če nudi P. Flerè rekapitulacijo takega obsega! Ne rečem, da ne nudijo ničesar, a ne nudijo toliko, da bi rekapituliral v onem obsegu, kakor ga je zamislil P. Flerè. To ve prav dobro tudi on sam, in zaradi tega apelira v svojem komentarju na — učiteljstvo.

Da je ljubezen izvir in izliv prave vzgoje, je znano; in P. Flerè je to simboliziral v materi, očetu, družini, domu itd. Toda tudi za to rekapitulacijo ni v ostalih čitankah dovolj snovi. Da se je P. Fleretu delo tako posrečilo, tiči v tem, da ima P. Flerè veliko obzorje v pedagogiki in v literaturi; in to obzorje mu je nudilo material, iz katerega je sestavil (v prvem glavnem delu svoje čitanke) v glavnih obrisih načrt za literarno čitanko.

Omenil sem že, da literarna čitanka nima namena, registrirati literarnih proizvodov, temveč njen namen je, da nudi iz literature ono, kar se prilega srcu, glavi in volji; in to ob prvenstvih onih mož, ki gredo kot zvezde vodnice deset- in stoletja pred svojim narodom (menim namreč narodom v masi). Ali se vam ni videlo, t. j. ali niste dobili občutka, da ste prebrali kos kulturne zgodovine, ko ste prebrali P. Flerétovo čitanko od str. 57. do str. 161. Da, v taki maniri se vzgaja mladina nacionalno, in sicer v smislu rekla: iz naroda za narod! Da so biografije ob tem brez vsake vrednosti (za mladino te dobe menim namreč), je pokazal tudi P. Flerè. Jaz zase bi bil opustil tudi maniro nagrobnih spomenikov, t. j. * in † itd. Edino, kar mi v tem delu čitanke ni všeč, so — soneti. Zakaj neki? — Sonet je sonet! Človek ga ume šele v zreli dobi; in tudi geniji med pesniki so napisali najboljše sonete v svoji zreli dobi. Tudi ni vsaka pesemca, ki ima 4 + 4 + 3 + 3 verze s predpisano mero in predpisano razporedbo rim, sonet; ampak bistvo soneta tiči v njegovi arhitektoniki 4₁ : 3₁ in 4₂ : 3₂, če se smem izraziti tako. In koliko jih je, ki se poglobe v to — med odrastlimi? — Pa bi se poglobil otrok v to!... In dokler se ne, je tudi sonet mehanični verbalizem, čeprav P. Fleretu ne odrekam priznanja, da je izbral lažje umljive in da bi šel mimo njih zelo težko preko našega Petrarke.

Ob tej lepi izbiri snovi naj omenjam, da je ob njej mislil P. Flerè tudi na umetniško vzgojo naše mladine. Iz mnogih sestavkov te skupine vre ta kar sama na dan, a nikjer ne v tako pestrih barvah, nego iz krasnih slik našega Heineja, t. j. Simona Jenka.

Lep kos nacionalne, socialne in umetniške vzgoje tiči v P. Flerétovi čitanki od str. 7. do str. 161. Skoro ničesar ni, čemer bi oporekal opravičeno. Vse je izbrano in sestavljeno tako preudarno in markantno, da sem ob študiranju te čitanke dobil vtis, da bi bil P. Flerè skoro brez skrupuloznosti lahko zamenjal besedico »sestavil« z besedico »spisal«; ta moja trditev velja posebno za drugi glavni del njegove čitanke, o katerem nameravam govoriti sedaj.

Samo to-le naj še omenim prej: v socialnem oziru bi si želel malo širšega obzorja; toda umem: kdo bo rekapituliral še v to smer, če še lažjih poglavij nimam kam nasloniti.

Prezreti tudi ne smem tega, da se P. Flerè ni ognil verskega momenta; in tega bi on tudi ne mogel, čeprav bi hotel; zakaj a) to bi mu branilo njegovo pedagoško obzorje in b) ni mogel prezreti tega momenta že zaradi tega, ker ga je prevečkrat srečal ob delu, ki ga vrši v družbi z Erjavcem, t. j. pri izbiranju literarne snovi za mladino, kateremu delu se ima P. Flerè mnogo zahvaliti, da je vnesel v svojo čitanko tako izbrano snov, da se prilega druga drugemu kot se prilegajo kamenčki v mozaiku. In to je velika umetnost, in Pavel Flerè zasluži tudi v tem oziru polno priznanje.

Moška poteza v P. Flerétovi čitanki je tudi ta, da ve, da more biti le dober Slovenec dober Jugoslovčan; to je poteza iz značaja; in le

značajan mož more vzgajati značajne može; in takih si želé tudi naši bratje Srbi. Kdor ne verjame, naj prečita te-le besede: »I ne samo to. Nego, nama, Srbima, mnogo su draži kulturno razvijeni, i nacionalno svesni, Hrvati i Slovenci, jer će i njihova kultura, i njihova nacionalna svest, biti izvor otporne snage državne prema navali tuđinaca, i veće jamstvo za državnu bezbednost, nego da su oni kulturno slabi i nacionalno nerazvijeni. I mi, Srbi, baš za to smo se i radovali državnoj zajednici sa hrvatskom i slovenačkom nam braćom, jer smo, u toj zajednici, gledali zalogu bolje i srećnije, zajedničke nam budućnosti.« (»Samouprava« 11. avgusta 1923.)

Če meni ta in oni, da sem šel malo predaleč, ko sem zgoraj omenil, da bi P. Flerè brez skrupuloznosti zamenjal besedico »sestavil« z besedico »spisal«, me bo umel, zakaj sem to omenil, ko bo preštudiral drugi glavni del njegove čitanke, t. j. oni, v katerem prideta do veljave realni in tehnični moment; zakaj to so rekapitulativne kulturne slike in sličice par excellence. To so rekapitulacije iz celih znanstvenih del in zaradi tega umem zadrego P. Flerèta in umem njegov komentar v »Učit. Tovarišu«. Da, tukaj zija med to in ostalimi čitankami taka praznina, da jo bo prav težko zamašiti. In skoro ves ta del bo ostal mehaničen verbalizem, če ga učiteljstvo ne bo znalo uporabljati tako, da zamaši to praznino samo.

P. Flerè svetuje v ta namen produktivno delo otrok. Jaz sem zase uverjen, da to ni drugega, nego očitek, izražen v nežni obliki, a se pove v kritičnem svetu jasno tako-le: jaz sem se potrudil, da nudim vse ono, kar rabi mladina za svojo nadaljno izobrazbo sedaj; a če nimate kam nasloniti, pomagajte si še sami; jaz nisem kriv, da vam naprtim še to težko delo; krivi so oni drugi, ki so nudili — premalo!

Da, premalo so nudili! P. Flerè rekapitulira iz znanstvenih del, iz prirodoznanstva, naravoslovja, medicine; in vodi otroke preko vseh delov zemlje in celo tja daleč v nedogledni svetovni prostor. In otroci bi mu naj sledili brez opore! In to oporo naj bi otroci ob učiteljevih »bergljah« producirali sami! Ne, to ne bo šlo tako izlahka, kakor misli ta in oni. Metoda produktivnosti je silno počasna. Pomislimo samo, kako počasi producira učenjak, ki ima njivo takorekoč že preorano, zasejano, zobračeno in že obrastlo; pa naj bi produciral otrok ob — ledini! Ne bo šlo! Te rekapitulativne kulturne slike in sličice, ki jih nudi Pavel Flerè v svoji čitanki od str. 162. do str. 427., zahtevajo tako ogromnega dela, da ob sami produktivnosti iz otrok — ne bo šlo. Tu je mogoče samo tako-le: a) ali se mora tozadevna snov v ostalih čitankah docela predelati in prilagoditi obsegu čitanke P. Flerèta, b) ali pa bo treba izdati posebno realno knjižico, ki se bo prilagodila zgoraj omenjenemu obsegu. Šele ob taki opori lahko govorimo o produktivnem delu iz otrok, t. j. v šoli (in pod milim nebom) bi se vršilo delo produktivno, a ker sta praksa in teorija druga od druge zavisni, mora vsaj oni del teorije, ki je za umevanje prakse (oziroma tudi nasprotno), otrok obdelati tudi doma. Če pa ni tega kontakta med teorijo in prakso (in tudi obratno), visi zdaj eno zdaj drugo v zraku; in v zrak se niti dolgega žreblja ne da pribiti.

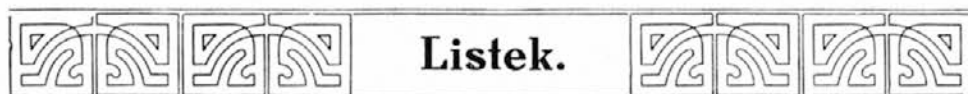
Ima pa tak postopek še neki drugi »bene«. Kaj neki? Koliko tožba učiteljev meščanskih, srednjih in obrtnih šol (in tudi roditeljev) gre na račun (neuspehov) osnovne šole! Zakaj neki? — No, osnovna šola hoče otrokom vse igranje nuditi; in ob tem igranju se otrok ne nauči učiti; in tako pride, da »cepajo« otroci v življenju, v meščanskih, srednjih in strokovnih šolah. Pomislite to dobro, obrnite stvar na vse strani, pa mi morate pritrditi!

S tem pa nikakor nisem hotel reči, da so P. Flerètove rekapitulativne kulturne slike in sličice, pisane v maniri, da jih otrok ne more umeti. Ravno nasprotno; pisane so naravnost v Scharrelmannovem lahkem slogu, ki družji v

sebi sloge: Erjavca, Schmeila itd. To je ravno tisto, čemer se kar načuditi nisem mogel in kar priča o izrednem znanstvenem obzorju sestavitelja te čitanke. Trdno sem uverjen, da je imel (če ga je sploh imel!) izbran krog sotrudnikov, in da je šlo vse delo njegovih sotrudnikov še enkrat v kovačnico P. Fleréta; in v tem ima moja opomba zaradi »skrupuloznosti« svoj izvir.

Če pristavim ob koncu še to, da sonet niti izdaleka ne sodi za oprevanje zgodovine (Homer, srbske narodne pesmi itd.), sem v glavnih potezah povedal vse dobre in slabe strani P. Flerétove čitanke. V podrobnosti o reklih, pregovorih itd. se pa ob tako bogatem delu niti ne spuščam. In če bi imele ostale čitanke svoj slovniški del, bi ga pogrešal tudi pri P. Flerétu. In tak del bi literarni čitanki (v besede pravem pomenu) ne bil na škodo. Malo več pozornosti bi jaz posvetil tudi alkoholu in nikotinu; Ernest Trull je markiral glavne poteze »Lažnjivega prijatelja« še dokaj dobro, a vse to je za današnji »prijani svet« — premalo!

7. Sklep. Tiskarni in založniku nimam ničesar oporekati; zakaj ono, kar se tiče v M. p. b. razporedbe velikosti črk (ne mislim namreč, da so premajhne!) in da ne berem od črke do črke, temveč od cele do cele podobe besed itd., bi moral markirati avtor sam. Na vsak način pa bi bil lep tisek izrazitejši in za oko prijetnejši, če bi imel za ozadje bolj rumenkast papir. In s tem končam.

PROMET PO ZRAKU.

V. Šarabon.

I. Naloge zračnega prometa.

V predzgodovinsko dobo nazaj lahko zasledujemo sanje človeštva o letanju po zraku. Problem so pa postale te sanje šele v zgodovinskem času, ko so začeli sistematično študirati, kako bi se mogel človek trajno vzdržati v zraku. Mogoče je to le, če uporabimo zrak kot oporo, najsi bo miren ali naj se premika. In menda je ni tehniške iznajdbe, na katero bi bilo človeštvo lahko tako ponosno, kakor je premikanje po zračnih višavah. Seveda smo šele začeli; aeronavtika je danes še šport in bo treba še precej dela, da bo postala obče koristna, tako v znanstvenem kakor umetnostnem in socialnem oziru. Ko bomo imeli relativno toliko zračnih letal, kakor ima n. pr. Amerika danes avtomobilov, tedaj bomo lahko rekli, da se začenja nova doba v kulturnem razvoju človeštva. Od današnjega aeroplana ne moremo pričakovati, da bi bil »letalo za vse«, preveč je odvisen od militarističnih potreb. Treba je še na široko specializiranega razvoja, pa bo postalo letalo splošno uporabljivo prometno sredstvo.

Danes smo v zračnem prometu že hitrejši, kakor so ptice, letimo dalje in više, manjka nam še varnost in večja gospodarska uporabljivost. Pa je vendar tudi že varnost zelo velika. Poglejmo samo bilanco nemških tvrdk Junker in Aero-Lloyd za 1923: Prva je napravila lani 1.070.000 kilometrov zračne vožnje, druga 274.000, potnikov je prepeljala prva 18.000, druga 2500, pošte in tovora prva 86.000 kilogramov, druga pa 1.415.000 — časopisi iz Anglije v Nemčijo in obratno —; in pri vseh teh vožnjah se ni ponesrečilo niti eno letalo. Nevarni so samo poskusni poleti; skušeni vozniki in dobri stroji napravijo varnost skoraj popolno. Vozni red je danes tako natančen kakor pri železnicah, šele na 5337 kilometrov so aeroplani neprostovoljno pristali, in šele na 27.530 kilometrov se je kakšen aparat pokvaril!

II. Načrti za bližnjo bodočnost.

Rekli smo, da smo šele začeli; aeronavti imenujejo leto 1923 samo poskusno leto. In vendar je obratovalo lani samo v Evropi in bližnji okolici vsak dan 19 rednih zračnih črt, pač le bolj poleti kakor pozimi. Zračne črte so bile tele: 1. London—Pariz; 2. London—Bruselj—Köln; 3. Manchester—London—Rotterdam—Amsterdam—Bremen—Hamburg—Berlin; 4. Pariz—Bruselj—Rotterdam—Amsterdam; 5. Pariz—Strasbourg—Praga—Varšava; 6. Pariz—Praga—Dunaj—Budimpešta—Belgrad—Bukarešt—Carigrad (1600 kilometrov); 7. Toulouse—Barcelona—Alicante—Malaga—Rabat—Casablanca (v Maroku; 1600 kilometrov); 8. Antibes (ob francoski revieri) —Ajaccio; 9. Sevilla—Larache (v Maroku); 10. Hamburg—Kopenhagen; 11. Berlin—Leipzig—München; 12. München—Zürich—Genève; 13. München—Dunaj—Budimpešta; 14. Berlin—Gdansk—Königsberg; 15. Königsberg—Memel—Riga—Reval; 16. Reval—Helsingfors; 17. Königsberg—Smolensk—Moskva; 18. Gdansk—Varšava—Lvov; 19. 2800 km dolga črta Moskva—Harkov—Rostov—Groznijski—Bakú—Tiflis.

Evropa je gospodarska enota in bi morala biti tudi prometna enota; ceste svetovne trgovine ne poznajo umetnih državnih mej. Zato je treba tudi v zraku enotnega načrta, upoštevanja vseh držav, enotne kombinacije z nočnimi brzovlaki, s parniki itd. Tudi nekatere tehnične težkoče bo treba še odstraniti; bencin bodo nadomestili z veliko cenejšim težkim oljem, iti bodo morali v večje višine, kjer je odpor zraka manjši in zato hitrost večja, vpeljati bodo morali ponočne polete, kakor so jih na primer v Ameriki s pomočjo velikanskih svetilnikov, postavljenih v razdaljah 50 km itd. — Ob vodi letimo že sedaj lahko tudi ponoči, ker se voda zadostno sveti —.

Štiri so splošne prometne črte, ki jih predlagajo za bližnjo bodočnost in ki naj se spojijo v enotno celoto:

1. London — evropski kontinent. London je skupno izhodišče, žarki so pa štirje.

1. London—Rotterdam—Berlin—Lvov—Odesa—Batúm—Bakú—Teherán (v Teherán so vozili tudi že dosedaj, a ne redno).

2. London—Berlin—Gdansk—Königsberg—Petrograd (oziroma Leningrad, kakor boljševiki hočejo). Od Königsberga stranska proga v Moskvo.

3. London—Rotterdam—Hamburg—Kopenhagen—Malmö—Stockholm. Stranska črta iz Malmö v Christianio (od letos naprej se bo Christiania najbrž imenovala Oslo, kakor se je včasih).

4. Iz Manchestra čez London—Rotterdam—Köln—Zürich—Genova—Neapol—Brindisi—Atene—Smirna (iz Neapola stranska proga v Tripolis, iz Aten v Aleksandrijo in Kairo; ali pa, če bi bila proga v Kairo glavna, iz Aten stranska proga v Smirno). Anglija dobi na ta način zvezo z Afriko, Azijo, Rusijo, Skandinavijo. Ob teh črtah je sedem evropskih glavnih mest in 16 važnih morskih pristanišč.

II. Srednje evropsko omrežje. Hrbtenica mu je črta Köln—Frankfurt—Dunaj—Budimpešta—Belgrad—Sofia—Carigrad. V Kölnu zveza z Anglijo. Stranska črta bi šla ob Alpah čez München v Genève—Lyon — in naprej v Bordeaux. Drugi dve stranski progi: v Prago in Berlin ter Sofia—Solun—Atene.

III. Jugovzhodno in severovzhodno omrežje ima dve glavni vzporedni progi: Lizbona—Madrid—Barcelona—Marseille—Genova—Trst—Dunaj—Varšava—Smolensk—Moskva; Madrid—Pariz—Berlin—Gdansk—Königsberg—Riga—Reval—Petrograd. Stranski progi: Varšava—Berlin in Trst—Belgrad—Bukarešta—Braila.

IV. Notranje rusko omrežje. Naslanja se na Skandinavijo in na Balkan. Rusija je kontinent zase. Glavna proga naj bi šla od Arhangelska čez Novgorod v Samaro—Astrahan—Bakú in dalje v Teheran. Vzporedna črta iz

Leningrada v Moskvo—Harkov—Rostov—Batúm—Tiflis—Bakú. Dovodna črta bi bila na severu Christiania—Stockholm—Leningrad. Da bi se omrežje gospodarsko bolj splačalo, bi napravili še zvezo iz Moskve v Carigrad in iz Leningrada v Arhangelsk; obenem mislijo na zvezo Novgorod—Sibirija in Samara—Taškent, v Turkestanu.

Poleg teh glavnih zvez bi seveda ostale še vse druge že obstoječe proge manjšega delokroga. Tako bi bila zvezana vsa glavna mesta in vsi važnejši kraji Evrope, severne Afrike in Prednje Azije do Perzije in Turkestana; vrhu tega še Sibirija.

Promet po zraku bo dobil torej kmalu določene oblike. Že sedaj se poslužujejo zračnih letal trgovci, zdravniki, turisti, svetovni potovalci i. dr. Kaj šele potem, ko bodo prišli časniki in kovčegi iz Londona v Teheran v 55 urah namesto v 270, kakor danes, ali pa iz Moskve v Lizbono namesto v 180 že v 53 urah! In ko bodo po ameriškem zgledu lahko uporabili še noč, bodo prišli iz Petrograda v Vladivostok v 56 urah itd.

III. Nekdaj in danes, 1903 in 1924.

Sredi decembra 1903 se je dvignil znani aeronavt Orville Wright (izgovori: rajt; vsak igh v angleščini je aj) prvič v zrak z letalom, »ki je bilo težje kot zrak«. Zgradil je to letalo njegov brat Wilbur. Ostal je v zraku 12 sekund, dvignil se je 150 metrov visoko. Dvajset let pozneje sta ostala Richter in Smith v zraku 37 ur, 15 minut in 14 sekund, torej 134.114 sekund! Francoz Sadi Lecoq se je dvignil lani v aeroplanu 11.145 metrov visoko, letos pa poročajo o ameriškem letalskem poročniku Mac Ready-ju (mek redi), da se je dvignil 12.494 metrov visoko. V dvajset letih torej tak napredek! Leta 1906 je bila največja hitrost, ki jo je aeroplan na uro dosegel, 41,3 km, leta 1910 106,5, 1920 302,5, novembra 1923 428 km. To se pravi: dotičnik ni letel celo uro, temveč je napravil to-le pot A B A—B. Poskusni polet je dolg 3 km; pri A odletimo, se po 1 km obrnemo, spet 1 km, se spet obrnemo in pristanemo pri B. Če hoče kdo, da je njegova pot mednarodno priznana, mora napraviti tako, kakor smo zgoraj označili. Iz te hitrosti izračunamo potem, koliko kilometrov bi prišlo na uro. Pri A in B ter na obratiščih je seveda hitrost manjša kakor na primer med x in y. Dosedanji največji delni rekord za pot recimo x y pa znaša že 507 km. Napravil ga je Amerikanec Williams (uilmz). Zračna črta od Ljubljane do Trsta meri 73 km. Sami si lahko izračunimo pot v Kranj, Zagreb, Rim, po vsej Evropi, v Ameriko, okoli sveta itd. Pa še nismo pri kraju in računajo še z večjo hitrostjo. A so gotove meje. O tem pa prihodnjich.

Kultura in književnost

ZA ZVEZDO.

Sijaj lanskega katoliškega kongresa v Ljubljani je izzval tudi v vrstah protivnih elementov občutke presenečenja. — Pa niso bile svečane manifestacije tisočev in tisočev katoliških mož in mladeničev namen kongresa... Kdor je imel vpogled v ogromno pripravljano delo naših kulturnih delavcev, ki so tekom šestih mesecev na mnogo-

stokih sejah zamišljali in sestavljali dobro pretehtane resolucije, ki naj bi nudile smernic za duhovno obnovo našega naroda, ta ve, da so bili V. slov. katoliškemu shodu načrtani plemenitejši, globlji smotri notranjega prerojenja. Tudi naše učiteljstvo, ki je ostalo zvesto svojemu katoliškemu narodu, je sodelovalo in pripomoglo za srečen izid lan-

skega kongresa; saj vprav katol. shodi zahtevajo, da se vzgoja našega naraščaja opira na verstveni temelj in da se ves pouk orientira po moralnih načelih katoliške Cerkve.

Letos se bomo zbrali verni Slovenci k novi, verski manifestaciji. Za vodnico na začrtani poti duhovnega prerodenja si bomo izbrali ono Zvezdo, ki daje na vihnem morju pravo smer blodečim. Proslava nebeške Kraljice, ki je »Pomoč kristjanov«, ki se nanjo z zaupanjem obračajo tudi srca v razkolu živečih sodržavljanov — proslava one Matere, ki je združujoče žarišče vseh Slovanov, bo jedro letošnjega kongresa.

Res je, da bo ta »Marijanski kongres« v prvi vrsti skupščina izvoljenih sinov in hčerk Marijinih; zamišljen je pa vendar le v širšem obsegu: užge in utrdi naj Marijansko misel v srcih vseh, ki v njih iskra ljubezni Marijine še ni zamrla. Naj bi postal naš narod zares Marijanski narod! Naj bi se armadi Marijini prištevali tudi oni, ki jim je vzvišeno zvanje poverilo v vzgojo

— deco katoliških Slovencev, up boljše bodočnosti!

Slovensko učiteljstvo, ki se zavestno nazivlješ »katoliško« — nate je pristno slovensko ljudstvo ponosno; nate zre domovina s hvaležnostjo, pa tudi z zaupanjem. Bodi še vbodoče neporušen steber krščanske šole! V tvoji sredi pa bodi kot zagotovilo neomajnosti in krščanske zvestobe, kot »Mati dobrega sveta«, kot »Sedež modrosti« - Marija brezmadežna!

Pokažimo svojo vdanost nebeski Zaščitnici s tem, da se bomo pridružili 7. in 8. septembra — o priliki Marijanskega kongresa — ogromni armadi Marijinih otrok. Pojdemo k Mariji po blagoslov! O vsi, ki čutite, kako oteženo je danes vzgojno delo, ko s slabostjo človeško tekmujejo številne temne sile, da bi čimprej zavedle neukega otroka v nevarne vrtince življenja, pojdite na Marijanski kongres; nasrkajte se tam ljubezni do skupne nebeške Matere. Presajajte potem to ljubezen v srca svojih gojencev — ljubljencev Marijinih!

A. Čadež.

Kateheze. Nemška zbirka katehez o srednjem katekizmu za duhovnike, učitelje in za višjo stopnjo, ki jo je izdal dr. Ansgar Baumeister (I. del) in kateri je nemška kritika pripisovala »Eroberungskraft« in »lebendigewordene Katechetik«, je pošla. Sedaj je tvrdka »Herder in Freiburg in Breisgau« priredila za to preizkušeno vsebino novo izdajo. Naroča se lahko potem Jugoslov. knjižarne v Ljubljani.

Cerkvenoglasbena liturgika. Spisal Franc Ferjančič. Odobril škof. ordinariat v Ljubljani z dne 15. oktobra 1923. Cena 15 Din. V Ljubljani, 1923. Založilo Cecilijino društvo. Natisnila Zvezna tiskarna. — Knjiga ima tri glavne dele, ki govorijo: A. O cerkveni glasbi vobče; B. O cerkveni glasbi pri posameznih svetih opravilih; C. O cerkveni glasbi v raznih svetih časih cerkvene leta. Ob koncu so še praktična navodila za organiste in cerkvenike. Take, osobito na cerkveno glasbo se nanašajoče liturgike doslej nismo imeli, zato bo ta zelo ustrezala vsem, ki imajo opraviti s cerkveno glasbo.

Knjige Slovenske šolske Matice za leto 1923.

1. Pedagoški zbornik, XXI. zv. Uredil dr. K. Ozvald. Vsebinska je razvrščena na članke in razprave, na kulturni pregled in na društvena poročila. Članek dr. K. Ozvalda »Načelne misli glede

izobraževanja osnovnošolskih učiteljev« ima sledeče podnaslove: I. Ne za šolo, ampak za življenje! II. Skrb za osebnostni razvoj bodočega učitelja. III. Znanstvena poglabitev in pa pedagoško-didaktična izobrazba. V povzetku vsega stoji, da naj si bodoči učitelj in učiteljica pridobita splošno izobrazbo z uspešno dovršitvijo cele srednje šole katerega koli tipa, v ped.-didaktičnem oziru naj bi dobil učiteljski kandidat čim temeljitejšo šolo na filozofski fakulteti univerze (tekem prvih štirih semestrov). Pedagoško-didaktični praksi pa naj bi bila posvečena 5. in 6. tečaj. Za rešitev tega vprašanja iz socialno-ekonomskega stališča navaja pisatelj (na str. 16), da bi se proračun za srednje šole in vseučilišče morda res nekoliko obtežilo, a zato bi se učiteljsiše opustilo. Učitelji bi prišli na službo nekoliko starejši in upajmo tudi zrelejši ter tako nemara i kolikor toliko uglednejši nego pa dosedanji 18letniki. Število bodočih učiteljev bi se skrčilo. Nadprodukcija absolventov posameznih fakultet bi splahnila, ko bi se večje število srednješolskih abiturientov posvečalo fakultetskemu izobraževanju osnovnošolskega učitelja. — Za izpopolnitev te razprave je namenjen naslednji članek dr. P. Strmška »Pedagogij na filozofskih fakultetah naših univerz«. Pisatelj stavlja konkreten predlog

v diskusijo »da bo mogoče pravilno oceniti nove odredbe, ko pride ura odločitve«. Učitelja naj usposobi študij na univerzi, a istotako meščanskošolskega in srednješolskega učitelja, vsi naj gredo skozi isti študij proti svojemu cilju. Univerza bi lahko prevzela in zasledovala še praktične šolske svrhe, kakor je sprejela tehniko in druge praktične predmete v svoj okvir. »Ideal je in ostane enotno šolstvo z enotnim, zavednim in za enotnost vnetim učiteljstvom« (str. 20). — O tozadevnih naziranjih se je že mnogo razglabljalo (glej še str. 89) in oglašajo se mnjenja, da sedanja univerza še ni primerna za centralizacijo pedagogike in bi bilo treba na univerzi v ta namen šole osnovati poseben pedagogij. (Glej tozadevno tudi v »Popotniku« XLV, str. 101. Dr. Fran Žgeč pa pravi v listku letošnjega »Učit. Tovarša«, št. 15: »Če govori študija o tem, da naj služi šola življenju, pomisli čitatelj celo prej na hibe naših gimnazij, realk in univerze nego na hibe učiteljskega, ki je vsaj po svoji funkciji v službi življenja.« Podobne misli navaja članek Fr. Vajde »K vprašanju učiteljske izobrazbe« v »Učit. Tov.« št. 19). — Članek Fr. Čibeja »O virih duhovnega in kulturnega življenja« opozarja na razne kulturnopedagoške smernice. Za geslo naše dobe postavlja »Tudi odpadništva (od raznih malikov!) je treba!« Očrtana je dolga vrsta problemov, na katere naj v bodočnosti pričakujemo točnih odgovorov ter so potežene le neke »splošne niti skozi ves ta svet duhovnega bitja in žitja« (str. 22). Vsebina članka se naslanja tudi na umetnost (s. 33). Kaj je vzgoja? (s. 47.) Viri narodove duše (s. 54), in versko življenje (s. 43 in 55). — Od Anice Lebarjeve je članek »Pomožno šolstvo«, v katerem je označen pomen in ustroj pomožnih šol z zelo lepimi podatki tudi iz drugih držav in vseh delov sveta. — Iz Žgečevega poročila »Nova pota do novih pedagoških ciljev«, ki se opira na zborovanje nemške državne konference z dne 11. junija 1920, vidimo, s koliko vnemo prerešujejo v Nemčiji vzgojna in zlasti organizatorična vprašanja. Nedosledni so še nazivi o »delovni šoli« Kerschensteiner hoče ročno delo, Blonskij pa samo stroje. Na eni strani zahtevajo, da padejo vse ovire premoženja, kakor na Ruskem, za drugo stran pa hoče dr. Žgeč: »Otrok se mora seznaniti s principi modernega proizvodnje, s stroji in z modernimi industrijskimi splohi, z medsebojnostmi modernega proizvodnje in kulturnega življenja« (s. 93). Tako govorijo proti kapitalu, hočejo pa industrijo, kakor bi bili stroji in ročna dela samo za proizvodnjo kakih igrač in — fraz. — »Domača pedagogika v letošnjih resolucijah« je zbirka resolucij iz III. pokraj. skupščine UJU, II. kongresa jugoslovanskega učiteljstva in V. katol. shoda v Ljubljani. Dalje sledi program »Ljudske visoke šole v Ljubljani«.

Ker so v Zborniku priobčene tudi resolucije katol. shoda, se je razsrdil v »Učit. Tovaršu« št. 15 dr. Žgeč in se postavil na pristransko stališče, da si je prej tako idealno propagiral s posebno brošuro »Problemi vzgoje«, da treba zanesti vzgojo med najširše plasti našega naroda. Vse drugače trezno pojasnjuje zadevo narodne vzgoje Dragotin Kveder v zadnjem »Popotniku« (št. 3 in 4), ko kritično osvetljuje Žgečeve probleme. On celo pogumno in izrazito omenja (n. pr. na str. 59 in 64), da ne kaže podcenjevati religije pri kulturno-vzgojnem problemu. Dragotin Kveder tudi glede ročnega dela, šole s stroji in take blažitve srca (s. 60 in 65) ne more naravnost pritrdjevati dr. Žgeču.

2. Učna snov iz mineralogije in geologije za osnovne šole. Spisal. prof. Alfonz Vales. Knjiga kaže najprej, kako naj obravnavamo snov iz mineralogije in geologije v osnovni šoli. Potem sledijo poglavja: Mineraloško-geološka zbirka, Učni slik, Rudninoslovje, Oglednik, Geologija in Statistični podatki. Knjiga ima dobro navodilo za obravnavanje te vrste snovi v šoli in kaže razne prirodne pojave, ki jih lahko učenci umevajo in sami nadalje zasledujejo. Pri obravnavanih rudninah so vedno navedene opazovalne naloge, preizkusi in nahajališča. Kje se nahajajo rudnine in kamenine, kako nastajajo, kako zopet razpadajo in kako nam koristijo, tem vprašanjem je posvetil pisatelj največjo pozornost.

3. Telo v d b a. Spisala dr. Lj. Pivko in Adolf Schaup. II. stroka: Orodne vaje. Ta snopič zaključuje vaje na orodjih.

F. Lužar.

Članek »O slovenski izreki« mora imeti v zadnji številki na strani 44. namesto »Dalje« napisano »Konec«.

Josip Ribičič: **Kokošji rod**. Mladim in starim v pouk in zabavo. Gorica, 1924. Izdala in založila Narodna knjigarna. Str. 74. Cena 2-80 L., po pošti 3-20 L. — To lično malo knjižico je spisal znani pisatelj mladinskih iger in urednik »Novega roda«, naš tržaški rojak Jos. Ribičič! Knjižica obsega 7 novelic: Nadloga, Umetnik, Gospa Krasnokrila, Kikiriki in Kukeriki, Izkušnjavec, Izgubljeni dom, Kokot. Vse te novelice, ki jih odlikuje lep, gladko tekoči jezik, so zasoljene z jedko satiro, njih vsebina pa se odigrava v kokošjem življenju. — Navidezno v kokošjem življenju, zakaj takoj po prvih straneh bo bralec spoznal, da je ta kokošji rod pravzaprav človeški rod in da so boji in vse smešno-tragične strani Kukerikežev in Kikirikižev, naši boji in naši grehi, ki niso ušli pisateljevemu očesu in biču. Jedka satira daje knjižici vrednost, da jo bo tudi odrastli s pridom bral, radi pester vsebine pa jo bo tudi mladina pridno jemala v roke. Knjiga je naprodaj po vseh knjigarnah. Toplo jo priporočamo.

Po dvajsetih letih. Ljudska igra v štirih dejanjih. Po Schrottenbachu priredil Franc Koblar. Ljudski oder 5. zvezek. Založila Jugoslav. knjigarna v Ljubljani. 1923. Cena 22 Din. — Vendar smo enkrat po dolgem času dobili ljudsko igro, ki je polna dramatike in zdravega, krepkega jedra. Krepka kratkost, ta kondenziranost v besedi je presajena na slovenska tla. Ljudje govore kakor grške iz slovenskega hrasta. — Idejno je igra tendenčna — za vero in proti veri — vendar ta ideja ni napisana vidno, vleče se vseskozi kot rdeča nit in doseže svoj vrhunec v prvem in četrtem dejanju, ki kot miselna stolpa začneta in končujeta igro. — Igra pa ni samo v dialogu krepko slovenska, ampak tudi v svojem dejanju prav srečno zasajena in lokalizirana na slovenska tla. Prvi dve dejanji se igrata pred vojno, zadnji dve pa dvanajst let pozneje, vmes je svetovna vojska; tu nastopajo verižniki, ki so tako žive figure, kot jih spoznavamo vsak dan na stotine. Pravzaprav ni prav, da je pisatelj rekel, da je igro »priredil«, igra je samo po ideji in ogrodju Schrottenbacha, drugače je pa povsem Koblarjeva last. — Ocenjevatelji trdijo, da je to najboljša ljudska igra, kar jih je v slovenščini tiskanih. Igrali je bodo povsod, ker ne stavi ne na oder in ne na igralce prevelikih zahtev, in to igro bodo igrali povsod radi, ker ima silno bogato dejanje, ostro risane tipe iz vsakdanjega življenja, sempatja prikrit suh humor, lepo plemenito idejo in jezgravit jezik. Tu pride sentimentalnost na svoj račun, prijatelj krepkih značajev bo v Strmolu in Piškurju videl umetniško pisane značaje, intrigant bo našel svojega sovrstnika, slabotna ženska svoj izvor, tisti, ki trpi po nedolžnem krivico, se bo v Erjavcu spomnil sam nase in oni, ki ima težko vest, bo v spravljenem koncu našel kapljico tolažbe za svoje reve in težave. Igra prinaša vsakemu svoje, zato jo bodo povsod radi igrali.

Sophokles: Antigone. Žalna igra. Poslovenil C. Golar. Splošna knjižnica št. 23. V Ljubljani, 1924. Natisnila in založila Zvezna tiskarna in knjigarna. Cena broš. 9 Din, vez. 14 Din. — Svetovno slovstvo hrani nekaj del, ki se jih ne dotakne uničujoči zob časa. Tisočletja delajo, narodi umirajo, izginjajo, dajejo prostor novim, ti duševni velikani pa ostanejo vedno nedotaknjeni v svoji veličini kakor glasniki večnosti med nami. Med nje spada brezdvoma tudi Sophoklej, ki je živel v 5. stoletju pr. Kr. Napisal je celo vrsto tragedij, ki jih z občudovanjem beremo in gledamo še danes. Škoda, da se nam je ohranilo razmeroma le prav malo teh biserov; toda že to, kar imamo, nam dovolj priča o veličini tega grškega mojstra. Antigona je med Sophoklejevimi dramami, ki so se nam ohranile, najstarejša. — Slovenski prevod, ki nam ga je oskrbel naš znani pesnik C. Golar, bo gotovo našel mnogo prijateljev.

Zvonimir Kosem: Morje. Drama v štirih dejanjih. Založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Cena 16 Din. — Prikupljiva in elegantno opremljena naslovna stran nam kaže sinje morje z barčicami in jadnicami ter ograjo verande z obmorski vili, kjer se vrši drama. Snov je zajeta iz obmorskega življenja ter sega v globino zakonske tragedije, ki sledi razočaranju. Dasi vsakdanji dogodki, se pojavljajo vedno kot novi, ker se kažejo v vsakem slučaju v drugačni obliki. Drama je polna sentenc in napetega dejanja in se čita prav prijetno. Prikladna je za odrasle, ki bodo knjigo z zanimanjem čitali.

»Šolski oder« I. zvezek. Obsega dve igrici za mladino, in sicer Josip Korban: »Povodnji mož«, igrice za mladino v treh dejanjih in Fr. L.: »Božična pravljica«, v treh slikah. Izdalo UJU Pov. Ljubljana. 1923. Založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Cena I. zvezku 6 Din. Napevi k I. zvezku se dobe posebej za obe igri skupno in stane izvod 3 Din.

Ernest Tiran: Čudežne gosli (Šolski oder II. zvezek). Dramatična pripovedka s petjem in plesom v treh dejanjih. Uglasbil Ciril Pregelj, Celje. — A. Medved: *Vino ali voda?* Dramatični prizor. Izdalo »Pov. UJU v Ljubljani«. Založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. 1924. Cena II. zvezku »Šolskega odra« 6 Din. Glasbeni del izide posebej. — Igra se že čita prijetno. Na odru je zelo učinkovita, ker je preskrbljeno tudi za dobre pevske in plesne točke. Igra ni samo za otroke, temveč tudi za odrasle gledalce umetniški užitek. Tendence je poučna, ni vsiljiva in se naravno razvije iz dejanja. Na manjših odrih je malo težje uprizorljiva, a se tudi dá prilagoditi in preiti preko težav. Dejanje je praviljčno in dobro razvito. Prizori slede prav neprisiljeno, značaji oseb so dobro karakterizirani po njih vedenju. Vloge so za otroke lahko izvedljive in zelo privlačne. Verzi so dobri in neprisiljeni, lahkotekoči kot zahteva pravljčna snov. Slóg prav dober, dramatičen. S Tiranovimi »Čudežnimi gosli« nam je »Šolski oder« pokazal, da bo izdajal tudi prvovrstne spevoigre. Glasbeni del izide posebej. Tudi ta je prav dobro izpadel in je delo mladega komponista Cirila Preglja. Drugemu zvezku »Šolskega odra« je pridružen tudi Medvedov dramatični prizor »Vino ali voda?«, ki bo gotovo dobrodošel, ker itak primanjkuje uprizoriteljem manjših točk, s katerimi pomnože in izpopolnijo spored. Priporočljiv je pa tudi ta prizorček radi protialkoholne tendence. Dovoljenje za uprizorjanje daje »Poverjeništvu Udruž. Jugosl. Učiteljstva« v Ljubljani. Knjižico se pa naroča v Učit. tiskarno v Ljubljani.

K. Ewald: Tiho jezero in druge povesti. Slovenski mladini povedal Pavel Holček. Natisnila in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Cena elegantno vezani knjigi 26 Din. — Umetniško izdelana na-

slovna stran nam pokazuje tiho jezero, ki pa kmalu postane čitatelju kraljestvo odkritij prirodnih skrivnosti iz življenja vodnih in obvodnih živali. Mično biološko pripovedovanje vzbuja pozornost in prikupi knjigo mladini in odraslim. Knjiga ni samo zabavna, temveč tudi poučna. Kdor je čital Ewaldovo »Mati narava pripoveduje«, ki jo je tudi izdala Učiteljska tiskarna, ta ne bo zamudil nabaviti si tudi Ewaldovo »Tiho jezero«. Poleg »Tihega jezera« izpopolnjuje knjigo še šest Ewaldovih mičnih in ljubkih povestic, in to: Prazne sobe. — Četvero dobrih prijateljev. — Gosenica kapusovega belina. — Lipovka. — Smrekovi prelici. — Dvanajst sester. — Paglavci. Ena bolj mična kot druga. Vnana oprema je knjigi prvo vrstna bodisi glede papirja in tiska, posebno pozornost pa vzbuja naslovna stran, ki je izdelana v barvotisku. Knjiga je prikladna tako za odrasle kakor za mladino.

Slike iz živalstva, spisal Pavel Flerč. Založila Učiteljska tiskarna in Ljubljani. Cena trdo vezani knjigi 24 Din. — Kako rada je čitala mladina Erjavčeve spise iz življenja živali in tudi odrasli so se zabavali ob njih ter jih zelo radi prebirali. Pred kratkim je izdala Učiteljska tiskarna Ewaldovo »Tiho jezero«, ki nam opisuje živali ob jezeru in v jezeru z vsemi podrobnostmi in skrivnostmi teh živali. Sedaj je izšla podobna knjižica od pisatelja Pavla Flerča, ki nas seznaja v prav prijetni obliki povesti z življenjem četveronožcev in raznih golazni. Pisatelj ne opisuje samo življenja teh živali v naših gozdih in krajih, temveč tudi v tujih krajih, v ameriškem pražozdu in Avstraliji. Knjiga ni samo zabavna, ker se čita kot povest, temveč je tudi poučno znanstvena, ker nam kaže živali in njih življenje, ki je marsikateremu še neznano. Poljudno poučne, znanstvene literature nam je dosedaj zelo manjkalo, zato bodo vsi oni, ki ljubijo zabavo, radi segli po knjigi in bo posebno knjižnicam vseh vrst dobrodošla. Knjiga je tako za šolsko mladino, šoli odraslo mladino in tudi za odrasle primerna ter jo vsem toplo priporočamo.

Belokranjske otroške pesmi. Nabral Božo Račič. Založila Učiteljska tiskarna in Ljubljani. Cena 8 Din. Pravice objavljanja pridržane. — Knjižica obsega 42 belokranjskih pesmic, ki jih bodo otroci kaj radi deklamirali, ker se ne odlikujejo le po lepem jeziku, temveč tudi v gladkosti verzov in rime ter v mičnosti po vsebini. Ob koncu je mal tolmač, ki pojasnjuje lokalno govorico in izraze. Delo je lepo ilustriral priznani akad. slikar M. Gaspari. Priporočamo.

Jul. Zeyer: Gompaci in Komurasaki. Japonski roman. Iz češčine prevel dr. Franc Bradač. Splošna knjižnica št. 20. V Ljubljani, 1923. Natisnila in založila Zvezna tiskarna in knjigarna. Cena broš. 14 Din, vez. 20 Din. — Julij Zeyer je med najplodovitejšimi, pa tudi najodličnejšimi in najbolj priljubljenimi češkimi pisatelji. Pisal je pesmi,

novele, drame in romane, od katerih smo sedaj dobili ljubki japonski roman Gompaci in Komurasaki tudi v slovenskem prevodu. Že naslov pove, da je to zgradba dveh bitij; kako sta se ljubili, taval in trpeli, dokler ju ni usoda združila za vekomaj. Slikanje je zelo pestro, dejanje napeto in zanimivo. Oddaljenost kraja in nenavadnost običajev še povečujeta čar romana. Slovenski prevod se bere gladko. Oprema je lepa in cena skromna. V zvezi z ostalimi gotovo tudi to knjigo priporočamo.

Fridolin Žolna: Dvanajst kratkočasnih zgodbic. Splošna knjižnica št. 21. V Ljubljani, 1923. Natisnila in založila Zvezna tiskarna in knjigarna. Cena broš. 8 Din, vez. 13 Din. — Sredi naše mizerije, sredi razburjenj in večnih afer si človek nehoti zaželi razvedrila, vesele, jasne besede, ki bi znala privabiti smeh. Tej želji je ugodil naš znani humorist Milčinski s svojimi kratkočasnimi zgodbicami. To so trenutne skice, vesele, šegave, polne smeha celo takrat, ko bi človek pričakoval zamračeno čelo in jezne poglede. Naše lastnosti nam slika, naše napake in naše razmere, ki jih gleda iz take perspektive, da je vedno dovolj povoda za smeh. Brez dvoma je Milčinski naš najboljši humorist. Knjiga je lepa in cenena.

Jurčič Josip. Spisi. X. zvezek. Uredil dr. Ivan Grafenauer. — Slovenski svetec in učitelj. Veronika Deseniška. — 1923. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Cena Din 20.—, vez. Din 30.—.

Grafenauerjeva izdaja Jurčičevih zbranih spisov se bliža svojemu koncu. Še dva zvezka in imeli bomo pred sabo vse zbrane Jurčičeve spise, zakaj sedanja X. zvezek je zopet korak bliže izpopolnitvi te vrzeli, ki vlada na naši slovenski mizi. Dr. Prijateljeva klasična izdaja le počasi napreduje, izdaja Narodne tiskarne je že davno razprodana, zato moramo biti Grafenauerjevega Jurčiča tembolj veseli.

V »Slovenski svetec in učitelj« nas popelje Jurčič nazaj v staroslovensko zgodovino, v čase sv. Cirila in Metoda. Ista iskrena domovinska ljubezen, ki je rodila Jurčičevo pero v Tugomeru, veže tudi tu iz vsake strani te knjige. Slovenstvo in slovanstvo sta gonilni sili Jurčičevega delovanja. Pisatelj je mislil prvotno iz snovi napraviti tridelen roman, nekako trilogijo iz slovenske pradednine, pa je omagal nad delom, bolezen ga je tlačila k tlom. »Slovenski svetec in učitelj« je ostal torzo. Ko prebramo to delo, nam je žal, da kruta usoda ni dala dokončati dela, ker Gremislava in Strahomer-Gorazd vzbujata v nas željo, da bi zasledovali še v drugem in tretjem delu njihovo interesantno risano značaje. Jurčičev slog je priznano mojstersko delo in cela kompozicija je odsev Jurčičeve osebnosti. Ves veliki krog Jurčičevih častilcev in naše preprosto ljudstvo bo zopet imelo knjigo, ki jo bo bralo z vsem srcem in veliko ljubeznijo.

Veronika Deseniška obravnava v dramski obliki kos iz zgodovine celjskih grofov. Ta snov je potisnila že prvi slovenski pisateljci Josipini Turnograjski pero v roko in prav sedaj obdelava Oton Zupančič tudi v dramski obliki. Tri dni pred smrtjo je dokončal Jurčič svojo Veroniko, lahko rečemo, da je bil rokopis ob njegovem mrtvaškem odru še moker. Opilosti tega dela ni mogel; prej ga je zasenčil smrtni angel. Zato pa ne bomo gledali s preveč kritičnim

očesom na pomanjkljivo karakterizacijo oseb in na pomanjkanje pile, temveč z vso pieteto bomo brali to zadnje dovršeno delo Jurčičeve muze in sklonili glave pred veličastvom smrti. Veronike Deseniške se drži kos slovenske grude, zato bomo z veseljem segli po X. zvezku Jurčičevih spisov, da se iz njega napijemo velike ljubezni pisatelja do vsega, kar je slovenskega in slovanskega.

Društvena in stanovska kronika

Zborovanje podružnice Slomškove zveze za novomeški in črnomeljski okraj z dne 8. marca 1924 v čitalnici Kat. slov. prosv. društva »Soča« v Novem mestu.

Navzočih 15 članov in 3 gosti.

Načelnik podružnice otvori zborovanje s pozdravom na navzoče in prečita sledeči dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika. —
2. Referat tov. Tince Rodičeve: »Vestna učiteljica«. —
3. Poročilo o pedagoških knjigah. Poročevalca: P. Akvin in Fr. Štular. —
4. Poročilo 4 članov o izvenšolskem delovanju. —
5. Ljudsko zborovanje. —
6. Slučajnosti.

Ker k dnevnemu redu nihče nič ne pripomni, se takoj preide k čitanju zapisnika, ki se odobri in podpiše.

ad 2.) Tov. T. Rodičeva poda v lepem referatu vse lastnosti vestne učiteljice v šoli, zunaj šole, nasproti nižjim in višjim oblastem. Poudarja namen in načela prave vzgoje, navaja metodo in sredstva, ki vodijo do pravega cilja, ter apelira slednjič na moč zgleda in vest kot subjektivno notranje pravilo, ki hujše obsoja kot vsi mrtvi zakoni in bolj hvali kot vse pohvale in priznanja višjih oblasti. — Ker k referatu nihče nič ne pripomni, poudari načelnik, da ista vestnost kot za učiteljice, velja tudi za učitelje. Tov. Janko Grad priporoča, naj se ta krasen referat priobči v našem glasilu, s čimer se strinjajo vsi.

ad 3.) Tov. P. Akvin predava o knjigi Max Ebstein: »Erziehung« — »Pubertetna ali razvojna doba človeka«. — Ker je razvojna doba merodajna za celo življenje, ker se v njej razvijajo vse duševne in telesne sile, ji je posvečati največjo skrb od strani staršev in učiteljev, da pokažejo mladini pravo smer, da uravnavajo njih bujno domišljijo s pravo resničnostjo, jih navajajo samostojno delovati, ločiti slabo od dobrega, vaditi se v samozatajevanju in krotanju poželjivih strasti, poznati dolžnost in odgovornost ter slednjič vzbuditi v njih dušah pravo ljubezen in spoštovanje do staršev in učiteljev.

Tov. Gornik poudarja, da so tudi po vseh otroci zgodaj razviti ter posebno matere

veliko greše, ker deklicam ne povedo, kar bi bilo za nje velevažno v tej dobi, ko v njih vse kipi in vre v sami nejasnosti. Obrača se na učiteljice dekliskih ponavljalnih šol, naj o pravem času razjasnijo temne pojme doraščajočim deklicam. Tov. P. Akvin priporoča društvo »Krščanska šola«, ki se je pravkar ustanovilo. — Nekaterim članom se zdi to delo težko, ker naše ljudstvo ne pozna požrtvovalnosti. — Tovariš Gornik: »Krščanska šola bi bila nekaka pobuda k požrtvovalnosti!« — Tov. J. Grad označi za veliko napako ponavljalne šole, da smatra mo ponavljavce za otroke in jih preveč uči, mo, pa premalo vzgajamo.

Tov. Štular poroča o Žgečevi brošuri: »Problemi vzgoje najširših plasti našega naroda«. Poročevalec slika bedo in siromaštvo v kapitalistični dobi, ki je polna razkošja in bogastva, pa tako trdosrčna in neusmiljena do najrevnejših, da niti otrokom ne privoščijo najpotrebnejšega — zdrave duševne hrane. Zato se vzgojitelji, ki se tudi prištevamo med bedne, posvetimo skrbi za naše male in odrasle. Opisuje značaj našega kmeta, ki edini je še ohranil dedščino naših pradedov — šege, nošo in običaje naroda.

Načelnik se zahvali poročevalcema in priporoča, naj si po možnosti brošuro nabavimo in jo preberemo.

ad 4.) O svojem izvenšolskem delovanju poroča tov. Boris Grad, ki vodi telovadno organizacijo »Orel«, vodi pevski zbor, aranžira igre in skupno z duhovščino deluje kot kongreganist. — Njegova požrtvovalnost in neumorna delavnost kaže lepe uspehe.

Tov. Janko Grad se je takoj ob svojem prihodu v Novo mesto zavzel za rokodelske pomočnike in jim je še sedaj pevovodja, kakor tudi društvu »Soča«, kjer ima mešan zbor in goji tudi solo-petje. Sad njegovega truda smo uživali že ob raznih prireditvah, ki so mu največje plačilo in najvišje priznanje.

ad 5.) Za ljudsko zborovanje je sestavil odbor dva načrta. Ker v Zagradcu nimajo primerne lokala, ne odra, se sprejme dnevni red brez igre, ki bo obsegal petje, poučna predavanja ter igranje na klavir in gosli.

Kot predavatelja se naprošata tov. Janko Grad in Josip Vrbinc.

Tov. načelnik poroča, da ga je naprosilo načelstvo »Zveze«, naj mu sporoči, če smo edini v tem, da se za okr. učiteljsko konferenco zopet napravi prireditev kot lansko leto. — Poročilo se prejme in smo pripravljeni sodelovati za dobro stvar.

Tov. J. Grad priporoča, kako ravnati glede bolezenskih dopustov, da se izognemo raznih nepravil, ki nam prete od vseh strani.

Prihodnje zborovanje bo 5. aprila t. l. v št. Lovrencu, kjer se bo posvetila največja skrb pevski vaji.

Ker ni samostojnih predlogov, zaključijo načelnik zborovanje, nakar sledi pevska vaja. P. M. Š.

Zborovanje podružnice Slomškove zveze za novomeški in črnomeljski okraj dne 5. aprila 1924 v št. Lovrencu. — Navzočih 18 članov in 4 gosti. Po dohodu vlaka je bila sv. maša, nakar je načelnik podružnice otvoril zborovanje s pozdravom na navzoče ter prečital sledeči dnevni red:

1. Čitanje zapisnika o zadnjem zborovanju. — 2. Referat tov. Pavle Munda-Strumbljeve: »Vzgoja deklic pri pouku ročnih del«. — 3. Poročilo dveh članov o izvenšolskem delovanju. — 4. Slučajnosti.

ad 1). Zapisnik zadnjega zborovanja se prebere in odobri.

ad 2). V referatu poda predavateljica glavne točke pri pouku ročnih del, pri katerih lahko vzgajamo deklice k varčnosti, skromnosti, delavnosti, potrpežljivosti, ljubezni do narodnih noš in običajev.

Tov. načelnik priporoča, da vzgajamo mladino k varčnosti v teh hudih časih, a ne samo deklice, temveč tudi dečke pri pouku deških ročnih del. Tov. Polak odobrava v referatu dobro začetane vzgojne momente. Tov. Janko Grad priporoča razstave ženskih ročnih del na vsaki šoli, ker so iste velikega vzgojnega pomena. Priporoča tudi lepšanje šolskih oken s cveticami. Tov. Merlak-ova priporoča oskrbovanje cvetlic po otrocih, posebno v počitnicah. Tov. Polak omeni aparat za zalivanje, s katerim se cvetlice na enem oknu takorekoč same zalivajo.

ad 3). O izvenšolskem delovanju poroča tov. Hinko Lobé. On je organist, ima pevski zbor, ki ga večkrat vežba kakor najbolje ve in zna. Svojčas je vadal tudi tamburaše, prireja igre, vzgaja si pomočnike za to težko delo, izvežbal je celo dva dobra govornika, ki nastopata ob raznih sestankih. Večkrat je že priredil božičnico. Poudarja pa Lobé, da je prvo delovanje učiteljevo med ljudstvom takoj, ko pride učitelj v novi kraj, da si ogleda okolico, obiše vasi, da se seznani s starši svojih učencev.

ad 4). Pri slučajnostih je glavni razgovor o ljudskem zborovanju, za katerega so razne težkoče in se bo moralo najbrže prelo-

žiti na mesec junij. Prihodnje zborovanje bo začetkom maja v Novem mestu.

Po zborovanju predava tamošnji g. župnik Oblak o zadružništvu, mlekarstvu in svinjereji. Navaja dva uspeha naroda: pravo omiko in gospodarsko moč. Zato je dolžnost vsakega posameznika, delati za druge, da se kulturno in gospodarsko dvignemo na isto višino, kjer so drugi kulturni narodi. Po predavanju smo si ogledali mlekarino in pitarišče, nakar se je zborovanje zaključilo. P. M. Š.

† J. M. Kadlčak. V Pragi je dne 27. apr. t. l. v starosti 68 let umrl podpredsednik senata češkoslovaške republike Jan M. Kadlčak. Po stanu preprost ljudskošolski učitelj in vodil v mestu Frydlantu na Moravskem je imel z izvenšolskim delom najlepše uspehe. Cele vrste učiteljskih, gospodarskih, zadružnih in drugih organizacij je ustanovil in vodil do svoje smrti. Kot poslanec je deloval (že l. 1906.) v brnskem dež. zboru in pozneje v dunajskem državnem zboru, po prevratu je bil zastopnik Valahov v narodni skupščini in kmalu izvoljen l. 1920. za senatorja. Kot tak in kot tovariš je pozdravil o priliki orlovskega tabora v Mariboru l. 1920. našo »Slomškovo zvezo«, ki je istočasno tamkaj praznovala svojo 20letnico. Takrat marsikdo še ni vedel, kako odličnega moža v orlovskem kroju smo imeli v svoji sredi. Poročila o Kadlčakovem velikanskem pogrebu in vsestranski udeležbi raznih zastopnikov pa kažejo, kako delavnega in od vseh strank spoštovanega moža je izgubil češki narod. Ohranimo ga z brati Čehi tudi mi v najboljšem spominu!

Davek na službene prejemke. Od osnovne in položajne plače plačajo uradniki v kategorijah 4% osebno-dohodninski davek in od tega sorazmeren invalidski davek, ki znaša po določbi čl. 125. finančnega zakona za l. 1924/25 do 20 Din — 2 Din, do 50 Din — 6 Din, do 100 Din — 12 Din, do 200 Din — 24 Din, do 300 Din — 37 Din, do 500 Din 62 Din, do 700 Din — 87 Din, do 1000 Din — 125 Din itd. — Plačo in davek računajo tako, da vzamejo za vse leto okroglo vsoto, razlika v parah se vračuna v mesecu maju, za dinarje pa v zadnjem mesecu proračunskega leta. To pojasnjujemo vsled tega, da ne bo koга motilo, če bi bila vsota za davek prevelika, oziroma razlika na plači za nekaj par premajhna.

Zvišani prejemki (povišice). Ministrstvo prosvete je naročilo z razpisom O. N. br. 17.169 z dne 5. aprila 1924, da mora vsak učitelj(ica), ki si je po 1. septembru 1923 pridobil(a) pravico na višje prejemke, kakor so označeni v provedbenem rešenju, s posebno vlogo prositi za ureditev takega povišja (osn., polož. plače in stanarine). Nekolkovane vloge (čl. 128.), naslovljene na ministrstvo prosvete, je vložiti uradnim potom. Vsako vlogo naj opremi okrajni šolski nadzornik s svojim mišljenjem (čl. 48.) in doda zadnjo uradno službeno oceno.

Službeni prejemki učiteljstva

po uradniškem zakonu z dne 31. julija 1923. («Uradni list» štev. 86.)

II. kategorija (po čl. 29 in 33): učitelji(ce) in otroške vrtnarice z maturo na učiteljišču.

[illegible]

**III. kategorija: otroške vrtnarice in učiteljice
ženskih ročnih del brez mature.**

Službeno leto	L e t n a p l a č a								Mesečna plača	
	osnovna plača		položajna plača		stanarina		skupaj s stanarino		skupaj s stanarino	
	stopnja	Din	skupina	Din	redna	75 %	redno	75 %	redno	75 %
					Din		Din		Din	
1. – 3.	1	2700	4	1008	1020	765	4728	4473	394	372
4. – 6.	2	3300	3	2400	"	"	6720	6465	560	538
7. – 9.	3	3900		"	1200	900	7500	7200	625	600
10. – 12.	4	4500	2	3000	"	"	8700	8400	725	700
13. – 15.	5	5100		"	"	"	9300	9000	775	750
16. – 18.	6	5700	1	4200	1500	1125	11400	11025	950	918
19. – 21.	7	6300		"	"	"	12000	11625	1000	968
22. – 24.	8	6900		"	"	"	12600	12225	1050	1018
25. – 27.	9	7620		"	"	"	13320	12945	1110	1078
28. – 30.	10	8580		"	"	"	14280	13905	1190	1158
31. – 35.	s 15% 9867			"	"	"	15567	15192	1297	1266

Pregled draginjskih doklad.

(Glej «Uradni list» od 30. aprila 1924, štev. 38.)

II. kategorija :

III. kategorija :

Službeno leto	Skupina položajne plače	Mesečna draginjska doklada	
		II. drag. razred	III. drag. razred
		Din	Din
1.—14.	5., 4. in 3.	900	800
15.—20.	2	1000	900
21. dalje	1	1100	1000

Službeno leto	Skupina položajne plače	Mesečna draginjska doklada	
		II. drag. razred	III. drag. razred
		Din	Din
1.—15.	4., 3. in 2.	800	750
16. dalje	1	900	800

Podlago službenih prejemkov (brez draginjske doklade) II. kategorije tvori torej 10 stopenj osnovne in 5 skupin položajne plače. Stopnje osnovnih plač se zvišujejo

avtomatično (po čl. 47) vsake 3 leta, in sicer do všteti 7. stopnje redno (s povišico) po 720 Din, 8. in 9. stopnja po 960 Din in končno po 27 letih 10. stopnja za 1200 Din.

Položajne skupine se pa zvišujejo od 5. do 4. skupine s povišico za 720 Din, od 4. do 3. za 960 Din, od 3. do 2. za 1200 Din, od 2. do 1. za 1800 Din. Iz razpredelnice je razvidno, da učitelj z učiteljsko maturo nastopi s 5. položajno skupino, ima pa pred usposobljenostnim izpitom poleg osnovne plače, stanarine in draginjske doklade le 60% položajne plače (letnih 1152 Din). Ko napravi usposobljenostni izpit, postane po treh letih stalen in pride v 4. položajno skupino; po osmih letih v 3. skupino, po 14. letih v 2. skupino in po 20. letih v 1. skupino. Na podstavi čl. 31. pripada osnovnošolskim učiteljem z 31. službenim letom 15% povišek. Ta se šteje v pokojnino šele z dovršenim 32. službenim letom. — Učiteljsko meščanskih šol dobi 10% povišek na vsake redne prejemke, torej na osnovno in položajno plačo in na redno stanarino. V pokojnino se ta povišek ne šteje (čl. 7. urad. zakona in čl. 12. razvrstilne uredbe), pač pa redna stanarina. Stanarina je redna in določena predvsem za družino; neoženjeni, vdovci in ločeni brez otrok imajo pravico samo do 75% redne ali zvišane stanarine (čl. 35., 38., 39.), ki se ne šteje v pokojnino. Draginjska doklada je urejena mesečno in se vobče v namestitilnih odlokih ne navaja ter jo ureja računovodstvo samo. Za sedaj so bile popolnoma urejene in izplačane doklade za mesec majnik. Pomaknitev v višjo skupino položajne plače je natančno določena v čl. 1. kraljeve uredbe o razvrstitvi in porazdelitvi državnih uslužbencev z dne 31. oktobra 1923. (Urad. list od 14. nov. 1923, št. 104.) Za povišanje treba posebej prositi; o tem izide poseben odlok. Prošnji je priložiti uradno overovljen prepis rešenja o prevodu in overovljen izpisek iz osebne popisnice. V prošnji je navesti prvo uvrstitev po novem zakonu, koliko let je do služenih in prositi, koliko naj se nakaže osn. in polož. plače in stanarine. (Glej še str. 100: »Zvišani prejemki«.)

Prevod na nove plače. Pri prevedbi prejšnjih učnih oseb na novo službeno pragmatiko so se vrinile na ministrskih rešenjih nekatere pomote. Zaradi lažjega poznejšega poslovanja je priredil prosvetni oddelek prepise vseh rešenj in razne pogreške že sam predložil ministrstvu prosvete. Posamezniki imajo pa pravico, da v 30 dneh po prejemu rešenja vložijo pritožbo zoper nepravilno prevedbo naravnost in rekomandirano na državni svet (Državni Svet, Beograd). Z enim prepisom naj uradnim potom obvestijo prosvetni oddelek. Pomniti je, da je ministrstvo povsod upoštevalo le število polnih let, ne pa mesece, a zato meseci niso izgubljeni. Pritožbo je napraviti na podlagi prejetega rešenja, vsak pa naj si napravi prepis zase. Za dokazilo upravičenosti službene dobe za napredovanje je treba priložiti prepise uradno overovljenih dokumentov, zrelostno in uspo-

sobljenostno izpričevalo, dekrete za službeno dobo. Zelo važen je datum prvega nastopa službe po maturi, ker se s tem šele ugotovi prava službena doba. Vloga je kolika prosta, za odločbo se bo 100 Din, če potreba, naknadno terjalo. V pritožbi (v dveh izvodih) navede učitelj, kako je bil uvrščen in uvede tožbo, da dokaže nepravilnost z dokumenti in pojasni pravi potek svoje službene dobe. Sklicujoč se na zadnje podatke stavi končno zahtevek: »Državni svet razsodi, da je rešenje ministrstva prosvete z dne ... O. N. br. ... v zadevi ... nepravilno in naj se izda odločba, ki bo odgovarjala pravilni moji uvrstitvi.« Podpis. Na pritožbi naj bo ob koncu uradno potrdilo šolskega vodstva, okr. šol. sveta, da je učitelj A. A. prejel rešenje ministrstva. Nadalje je pripisati: »Istočasno se potrjuje, da so gornji podatki točni in je ista službena doba uradno ugotovljena na podlagi uradne „Osebne popisnice“ goriimenovanega, ki jo hrani podpisani urad.« Podpis in žig. Vsak prepis odloka naj bo overovljen. Priporoča se priložiti le prepise dokumentov, ker so enakovredni z originali in oddati v dveh izvodih. Vsi nadučitelji in nadzorniki imajo označen službeni značaj kot »stalni učitelj«. Zaraditega ni potreba pritožbe.

Prošnje za upokožitev. Prosilec naj predloži po uradni poti dve enako se glaseči nekolkovani prošnji, naslovljeni na ministrstvo prosvete (oddeljenje za osnovno nastavo) v Belgradu za upokožitev, ureditev penzije in otvoritev kredita pri finančni delegaciji v Ljubljani. Drugega naj prošnja ne vsebuje. V zmislu pravilnika ministrstva prosvete z dne 6. nov. 1922, št. 399 »Ur. l.« je predložiti vse listine, na katerih temelji pravica do pokojnine z dvema s podpisom in žigom overovljena prepisoma brez taks ter v zmislu odl. min. prosvete z dne 14. decembra 1922, O. N. br. 20.455 k onim listinam, ki niso sestavljene v drž. jeziku še po dvoje s podpisom in žigom overovljenih prevodov. Previde in prepise naj overi šolska oblast (lahko tudi šolsko vodstvo) in pritisne žig. Torej je predložiti: original, dva prepisa originala (v jeziku originala) in dva prevoda originala. Prošnja in priloge, na katerih je navesti, da so potrebne za ureditev penzije, so kolika proste. Na nekolkovane prošnje in priloge je zgoraj napisati »Takse prosto po čl. 6. točka 9. zakona o taksah in pristojbinah«.

Na to prošnjo vpošlje prosvetni oddelek radi hitrejšega poslovanja prosilcu v podpis dve uverjenji bodisi že nekoliko izpolnjeni bodisi golici. Prosilec naj podpiše uverjenje na levi strani vstric vrste, ki je določena za navedbo številke in datuma upokožitvenega odloka ministrstva prosvete. V golico naj sam ničesar drugega

ne vpisuje, tudi izpolnjenega naj prav nič ne popravlja; če ima kaj pripomniti, naj to napravi na posebnem listu. Kdor dvomi o svoji službeni dobi, naj golici ne podpiše, temveč vrne in zaprosi za izpolnjeno na podlagi dokumentov, ki jih mora predložiti. Pri prilogah naj vsakdo pazi, da bo iz njih razvidno nepretrgano službovanje. Ako je kdaj prekinil službovanje, mora priložiti uradno potrdilo v dveh izvodih od kdaj do kdaj je trajala prekinitev, ker mora sicer šolska oblast to prekinitev sama ugotoviti za upokojitve. Originali ostanejo za enkrat pri prosvetnem oddelku. Vsi drugi spisi se predložijo ministrstvu prosvete. Najprej izreče ministrstvo ali se prošilec upokoji ali ne in po navadi obvesti prosvetni oddelek, dočim na drugi strani uvede postopanje za odmero penzije. Ta postopek se zaključi s tem, da doposlje rešenje o službeni dobi in odmeri penzije upokojencu proti povratnemu potrdilu, da je in kdaj je rešenje prejel. Obenem da ministrstvo prosvete nalog ministrstvu financ za izplačilo penzije. Finančno ministrstvo odpre kredit pri delegaciji ministrstva financ v Ljubljani ter izda plačilni nalog. Ako bi kdo smatral, da mu je odkazana prenizka penzija, naj vloži tožbo v zmislu čl. 156. uradn. zakona na državni svet v teku dveh mesecev.

Ko je kdo o upokojitvi obveščen, more predložiti (kar je svetovati) neposredno prosvetnemu oddelku naslovljeno na ministrstvo prosvete (osnovna nastava), posebno nekoliko prošnjo za nakazilo akontacije v zmislu čl. 131. zakona o glav. drž. računovodstvu. V tej prošnji je navesti:

1. Ime in priimek, značaj in službeni kraj.
2. Kdaj in s katerim odlokom je bil upokojen (datum in broj odl. ministrstva).
3. Kdaj je bil razrešen učiteljske dolžnosti (datum in odlok prosvetnega oddelka).
4. Do kdaj je prejemal aktivitetne prejemke.
5. Koliko let je bil v učiteljski službi.
6. Kolika je bila poslednja plača in drugi prejemki.

Francosko - slovenski slovar. Francoski Institut v Ljubljani je izdal »Francosko-slo-

venski slovar«, ki ga je sestavil dr. J. Pretnar. Slovar obsega 555 str. 8° in ima poleg vsake besede označeno tudi izgovorjavo. Za učiteljstvo je določil Institut v platno vezanemu izvodu znižano ceno 50 Din, če se naroči neposredno pri Francoskem Institutu v Ljubljani, Muzej (od 10. do 12. in od 3. do 6. ure).

Tat in čarovnik. Učitelj se je trudil v šoli na vso moč, da bi razložil otrokom pojem tatvine. Hoteč se prepričati o uspehu, je vprašal učenca: »Poslušaj! Ti se pogovarjaš s součencem, jaz se priplazim od zadaj in ti izmaknem, ne da bi ti opazil, dinar iz žepa. Kaj sem jaz?«

»Čarovnik, gospod učitelj,« se je odrezal deček, ki ni imel niti vinarja v žepu.

Recept. Pesnik in zdravnik v Weinsbergu Justinus Kerner (1786—1862) je šel nekoč s svojimi otroki na izprehod. Že daleč zunaj mesta mu je prišel nasproti neki mož in ga je prosil za pomoč. Slučaj je bil nujen. Kerner mu je hotel takoj napisati recept, pa ni imel svinčnika in tisti mož ga tudi ni imel. Prišel je pa mimo nekdo iz Weinsberga, ki ga je Kerner poznal. Na vprašanje po svinčniku je rekel: »Svinčnika nimam, imam pa košček krede.«

»Dobro! Pojdite sem, Vaš hrbet je širok in je na njem dosti prostora za recept. Tako, sedaj pojdita skupaj v lekarno, pazita pa, da nosilca recepta nihče ne potrka po hrbtu.«

Lekarnar je pozneje rekel, da mu še nikdar Kerner ni poslal tako razločno pisane recepta.

Nehvaležnost — plačilo sveta. Napoleon je v pregnanstvu na otoku Sv. Helene to-le pripovedoval: »Ko sem šel nazaj iz Italije po prvem miru z Avstrijo — 1797 —, sem imel 300.000 frankov premoženja in bi jih bil prav lahko imel deset do dvajset milijonov. O upravi, iztirjevanju davkov itd. niso zahtevali od mene nikdar nobenih računov. Mislil sem, ko bom prišel nazaj, mi bodo dali v znak hvaležnosti kakšno lepo darilo, pa ni bilo nič. In vendar sem poslal tekom vojske najmanj petdeset milijonov iz Italije na Francosko — to je za tiste čase ogromna svota —. To je bil pač prvi slučaj v zgodovini, da je armada skrbela za potrebe domovine in ne domovina za armado. V. Š.

»Slovenski Učitelj« izhaja v dvojnih številkah vsak drugi mesec. Uredništvo (Fort. Lužar) je v Ljubljani, Glinška ulica 5/I. Upravištvo je v Ljubljani, Jenkova ulica 6. Naročnina znaša 30 Din, društvena članarina 50 Din in prejema vsak član list brezplačno. Naročnina za Italijo je 10 lir. — Članke in dopise sprejema uredništvo, reklamacijo in naročnino pa upravištvo.

Last »Slomškove zveze«. Oblastvom odgovoren I. Labernik, učitelj na Rakovniku. Tiska »Dugoslavanska tiskarna« v Ljubljani.